

**UNIVERZITA JANA AMOSA KOMENSKÉHO
PRAHA**

**MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ ŠTÚDIUM
2012 – 2014**

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Richard Byrtus

Milan Rastislav Štefánik – osobnosť mimoriadneho
významu pre vznik ČSR

Praha 2014

Vedúci diplomovej práce: Doc. JUDr. Jozef Kudla, PhD.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED STUDIES

2012 - 2014

DIPLOMA THESIS

Richard Byrtus

Milan Rastislav Stefanik – Person of Significant
Importance for Formation of Czechoslovak Republic

Prague 2014

The Diploma Thesis Work Supervisor: Doc. JUDr. Jozef Kudla,
PhD.

Prehlásenie

Prehlasujem, že predložená diplomová práca je mojím pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracoval samostatne. Celú literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som pri spracovaní čerpal, v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitých zdrojov.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej práce v univerzitnej knižnici.

V Prahe dňa 28.februára 2014

Richard Byrtus

Pod'akovanie

Za odbornú pomoc, cenné pripomienky, postrehy a odborné usmernenie pri vypracovaní diplomovej práce by som rád poďakoval vedúcemu Doc. JUDr. Jozefovi Kudlovi, PhD.

Anotácia

Diplomová práca sa zaoberá osobou gen. M.R.Štefánika a vznikom prvej Československej republiky. Popisuje Štefánikovu vedeckú aj diplomatickú kariéru a jeho úsilie a boj za národnú samostatnosť. Obsahuje historické fakty ktoré predchádzali vzniku prvej ČSR. V praktickej časti sú analyzované znalosti mládeže o tejto problematike a navrhnuté opatrenia pre vyučovací proces.

Kľúčové pojmy

Československá republika, Československá národná rada, Československá armáda, generál, M.R.Štefánik, Parížska mierová konferencia, významná osobnosť, Washingtonská deklarácia

Annotation

Diploma thesis deals with person of M.R. Stefanik and formation of first Czechoslovak Republic. It describes Stefanik's science and diplomatic career and his fight for national independence. It includes historical facts that preceded the formation of first Czechoslovak Republic. The practical part includes analysis of students knowledge of above mentioned topic and arrangements for educational process.

Key words

Czechoslovak Republic, Czechoslovak army, Czechoslovak national council, General of the Army, M.R.Stefanik, Paris Peace Conference 1919, the Person of Significant Importance, Washington Declaration

Obsah

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČASŤ	11
1. Životopis M.R. Štefánika.....	11
1.1 Detstvo a mladosť.....	11
1.2 Vzdelanie a vedecká kariéra	13
1.3 Zahraničné pobyty	14
1.4 Služba v armáde	16
2. Politická kariéra pred vznikom ČSR	21
2.1 Štefánik ako politik a diplomat	21
2.2 Vytvorenie orgánu zahraničného odboja.....	23
2.3 Československá národná rada	26
2.5 Československá armáda	28
2.6 Minister vojny	32
2.7 Washingtonská deklarácia.....	35
3. Štefánikov boj za samostatné Česko-slovensko	38
3.1 Budovanie Československého štátu	38
3.2 Zápas o Slovensko.....	41
3.3 Parížska mierová konferencia	44
4. Tragická nehoda.....	49
4.1 Mýty okolo smrti M.R.Štefánika.....	52
4.2 Najznámejšie výroky M.R.Štefánika.....	53
4.3 Pamätihodnosti spojené s M.R.Štefánikom.....	56

II PRAKTICKÁ ČASŤ	59
5. Výskum zameraný na znalosti študentov základných a stredných škôl súvisiacich s problematikou M.R.Štefánika a vzniku ČSR.....	59
5.1 Popis a metódy výskumu.....	59
5.2 Cieľ výskumu a stanovené hypotézy	61
5.3 Analýza získaných informácií	61
5.4 Vyhodnotenie výskumu, overenie hypotéz a návrh opatrení k vyučovaciemu procesu	66
ZÁVER.....	69
ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV	71
ZOZNAM OBRÁZKOV A TABULIEK.....	74
ZOZNAM PRÍLOH	75
PRÍLOHY	76

ÚVOD

Na otázku, kto je najvýznamnejšou osobnosťou slovenských dejín, mnoho Slovákov povie: Milan Rastislav Štefánik. Dňa 4.5.2014 uplynie 95 rokov od jeho tragickej smrti. Nastane opäť príležitosť na množstvo vyhlásení, odvolávanie sa na jeho odkaz, pripomínanie, že práve tá a tá strana či politik kráčajú v jeho šľapajach, bijú sa za jeho česť a pamiatku či nehynúcu slávu.

Na jeho odkaz nadväzujú konzervatívci, čechoslovakisti, národnári aj matičiari. Portrét Štefánika zdobil päťtisíckorunáčka, jeho busta nejednu kanceláriu, práve pod portrétom hrdého generála dávajú televíziám interview národovci. K Štefánikovi sa hlásia skrátka všetci.

Pre mňa je Milan Rastislav Štefánik osobnosť, ktorej význam nespočíva iba v rozhodujúcom podiele na založení prvého slobodného spoločného štátu Čechov a Slovákov. Je aj prvý zo svojho národa, ktorý obdivuhodnou diplomaciou vplýval na európsku politiku. S myšlienkami, názormi a činmi ho môžeme dnes vnímať ako prvého „Európana“. Predpokladal, že nastane stav, ktorý nazval „europeizácia“, čo malo predstavovať harmóniu národov v celej Európe. Podľa môjho názoru je potrebné, aby sme pochopili jeho nadčasovosť a aj dnes sa hlásili k Štefánikovej európskej myšlienke. Hoci sám svoj oslobodený národ i rodnú zem už neobjal živý – po páde lietadla tragicky zahynul neďaleko Bratislavy, jeho skutky majú pre Slovensko veľký význam.

Osobitne treba vyzdvihnúť Štefánikove sebaobetovanie sa v mene národa, mravnú čistotu jeho zámerov i prostriedkov pri prekonávaní prekážok. Bola to osobnosť napriek krehkému zdraviu silná, neobyčajne sugestívna, hlboko veriaca, túžiaca po pravde a poznaní. Svoje etické, morálne mravné krédo i lásku k svojmu národu zhrnul do troch slov: „Veriť – Milovať – Pracovať“ a on skutočne tak žil. V tomto je aktuálnosť odkazu a veľkosť generála Milana Rastislava Štefánika.

Aj podľa mňa je gen. M.R. Štefánik jednou z najvýraznejších a najdôležitejších osobností československých dejín. Jeho charakter, vôľa

a odhodlanie bojovať za národnú hrdosť ma zaujali natoľko, že som si jeho život a boj za nezávislosť vybral ako tému svojej diplomovej práce.

Obrázok 1: Portrét M.R.Štefánika

Cieľom diplomovej práce je popísať to najdôležitejšie zo životnej cesty Milana Rastislava Štefánika a osobitne jeho významný prínos na vzniku samostatného Česko-slovenského štátu

V teoretickej časti práce rozoberám jeho životopis, vedeckú a politickú kariéru a boj za samostatnosť. V závere popisujem jeho tragickú smrť, ktorá do

dnešných dní nebola jednoznačne objasnená a visí nad ňou množstvo otázok.

Praktická časť práce je venovaná výskumu zameranému na znalosti študentov základných a stredných škôl súvisiacich s osobnosťou Milana Rastislava Štefánika. Formou dotazníku som zisťoval vedomosti žiakov rôznych vekových kategórií, v závere ich analyzoval a na základe výsledkov som navrhol opatrenia pre vyučujúci proces na školách

I TEORETICKÁ ČASŤ

1. ŽIVOTOPIS M.R. ŠTEFÁNICA

1.1 DETSTVO A MLADOSŤ

Milan Rastislav Štefánik sa narodil 21. júla 1880 v Košariskách (od roku 1870 patrili Košariská ako osada do Brezovej pod Bradlom) v rodine evanjelického farára Pavla Štefánika. Narodil sa ako šieste z dvanástich detí. V neľahkých podmienkach sa rodičom podarilo vychovať do dospelosti deväť detí. Milan Rastislav síce vyrastal v biednom prostredí, v čom sa život farárovho syna takmer nelíšil od života detí košarištianskych roľníkov, no na rozdiel od nich už od mladého veku ho obklopovali slovenské knihy a časopisy – jeho otec, oduševnený slovenský národovec, mal totižto doma rozsiahlu knižnicu a aj touto cestou sa snažil vychovávať svoje deti.

Obrázok 2: Rodný dom M.R.Štefánika v Košariskách

Prvé tri triedy ľudovej školy absolvoval v rodnej dedine, kde ho učil slovenský národovec, absolvent prvého slovenského ev. gymnázia v Revúcej, Martin Kostelný. Podľa svedectva učiteľa bol Milan najlepším žiakom

na košarištianskej škole. Otec Pavol sa snažil poskytnúť synovi čo najlepšie vzdelanie a preto, aby mohol Milan Rastislav študovať na strednej škole, musel sa poriadne naučiť po maďarsky. A tak musel už ako deväťročný odísť z domu do Šamorína, aby sa tam pripravil na strednú školu. Stredoškolské štúdium začal na evanjelickom lýceu v Bratislave, vtedy Prešporku. Štefánik študoval s výborným prospechom, no po troch rokoch musel odísť so svojim bratom

Pavlom do Šopronu a neskôr do Sarvaša, pretože Pavel dosahoval len priemerný prospech.

Milan Rastislav aj tu dosahoval výborný prospech, za čo dostal jednorazové Telekiho štipendium (sedemdesiat zlatiek) a okrem toho tu spoznal svoju prvú dôvernú priateľku Emíliu Chovanovú. V Sarvaši nakoniec zmaturoval s vyznamenaním a rozhodol sa ísť študovať do Prahy na techniku, odbor stavebné inžinierstvo. V Prahe pôsobil spolok Detvan (viedol ho Vavro Šrobár) a Štefánik tu získal štipendium od Československej jednoty. Hneď na začiatku štúdia začal navštevovať spolu so svojím priateľom Jánom Kraiczom aj spolok ev. akademikov „Jeroným“ a bol tiež členom podporného spolku „Radhošť“.

Štefánik sa stal hlasistom a stúpencom myšlienok učiteľa T. G. Masaryka¹.

Obrázok 3 Študent M.R.Štefánik

V marci 1898 sa Štefánik stal tajomníkom Detvana. Potom v roku 1900 nastal v jeho živote zlom. Otec po prudkej roztržke so synom počas prázdnin vyhnal mladého Štefánika z domu. Ten sa uchýlil k priateľovi Vavrovi Šrobárovi² do Ružomberka.

Na jeseň sa vrátil späť do Prahy a odišiel z techniky. Dal sa zapísať na odbor astronómia, ktorý sa vtedy študoval na Filozofickej fakulte a i napriek začínajúcim problémom so žalúdkom sa pustil do štúdia. S otcom sa neskôr zmieril a medzi slovenskými pražskými študentmi si postupne získaval

¹ **Tomáš Garrigue Masaryk** (* 7. marec 1850, Hodonín – † 14. september 1937, Lány) bol český filozof, sociológ, pedagóg, politik, štátnik a novinár, prvý prezident ČSR (1918 – 1935), poslanec rakúskeho ríšskeho snemu (1891 – 1893, 1907 – 1914). (zdroj: www.wikipedia.org)

² **Vavro Šrobár** (* 9. august 1867, Lisková – † 6. december 1950, Olomouc) bol slovenský lekár, politik, ústredná postava medzivojnovnej slovenskej politiky v Česko-Slovensku (minister s plnou mocou pre správu Slovenska, neskôr minister školstva a národnej osvety), od roku 1935 profesor, stúpenec národnej jednoty Čechov a Slovákov. (zdroj: www.wikipedia.org)

autoritu. Na jeseň roku 1901 sa stal predsedom spolku Detvan, no kvôli nezhodám v radoch spolku však neskôr, hoci veľmi nerád, z Detvana vystúpil. Počas letného semestra roku 1902 odišiel študovať do Zürichu. V novom prostredí získal aj nové kontakty. Keď sa potom na jeseň roku 1902 vrátil do Prahy, znova sa prihlásil za člena Detvana a na valnom zhromaždení ho zvolili za predsedu.

Od roku 1903 začal Vavro Šrobár opäť vydávať Hlas a rozhodol sa, že ako jeho súčasť bude vydávať aj Umelecký hlas, venovaný literatúre a umeniu. Štefánik mu pri redigovaní Umeleckého hlasu pomáhal. Bol činný aj ako publicista. Písal do realistického Času pravidelné pondelkové úvodníky o slovenskej politike a kultúre, ktorých cieľom bolo informovať českú verejnosť o Slovensku. Upozorňoval najmä na problém postupujúcej maďarizácie a nabádal českú spoločnosť, aby pomáhala Slovensku konkrétnymi činmi. Ako predseda Detvana odišiel v roku 1903 na zjazd medzinárodnej študentskej organizácie Corda Fratres do talianskeho Palerma. V lete sa potom zúčastnil aj na otvorení prvej výstavy „Grupy uhorskoslovenských maliarov“, ktorá bola výsledkom česko-slovenskej kultúrnej spolupráce. Posledný rok na univerzite plne venoval štúdiu. Ukončil ho dizertačnou prácou nazvanou Nové hviezdy z doby predtychonovej a Nová Cassiopea. Prácu obhájil, urobil predpísané skúšky a dňa 12. októbra 1904 promoval za doktora filozofie.

1.2 VZDELANIE A VEDECKÁ KARIÉRA

Cieľom Štefánikovho pôsobenia sa stal Paríž, kam dorazil 28. novembra 1904. Začiatky však boli ťažké. Na začiatok mu pomohol Vavro Šrobár získať pôžičku v ružomerskej banke. Štefánikovým zámerom bolo vtedy dostať sa medzi dvoch najslávnejších astronómov v Paríži a to ku Camillovi Flammarionovi a Julesovi Janssenovi. Táto nádej sa mu však hneď nesplnila a musel čakať do jari. Vtedy sa druhmi mladého Štefánika stala skupinka českých umelcov v Paríži (sochári Bohumil Kafka a Otakar Španiel, maliari Ludvík Strimpl, Tomáš František Šimon, Hugo Boetinger a i.). Spriatelil sa aj s grófom

Hanušom Kolowratom, ktorý sa neskôr stal rakúsko-uhorským vojenským atašé. Začiatkom apríla roku 1905 prišiel do Paríža profesor Janssen³. Štefánik sa dostal k nemu a aj na jeho hvezdáreň kúsok od Paríža, v Meudone. Janssen Štefánik upútal. Ako hosť na Meudonskej hvezdáрни podnikal Štefánik rôzne výpravy (napr. 20. júna 1905 výstup na observatórium na vrchole Mont Blancu, alebo 30. augusta pozorovanie v španielskom Alcosebre úplného zatmenia Slnka). 30. augusta predniesol Janssen Štefánikovu štúdiu „Spektroskopické skúmanie zatmenia slnka v Alcosebre“ na zasadnutí Francúzskej akadémie a publikoval ju aj časopis Akadémie *Comptes rendus hebdomadaires des séances de l'Académie des sciences*.

Vedecky najúspešnejší bol pre Štefánika rok 1906, kedy uverejnil až sedem svojich vedeckých prác. Postupne sa zaradil do parížskeho vedeckého sveta a zoznámil sa aj s českou študentkou Mariou Neumanovou, jeho neskoršou dôvernou priateľkou. Po odchode už osemdesiatročného Janssenov však musel Štefánik z Meudonskej hvezdárne odísť, lebo sa nezhodoval s novým riaditeľom Henri Deslandresom a ten ho vyhodil. Na sklonku roku 1906 dostal Štefánik poverenie od firmy Bureau des Longitudes viesť francúzsku výpravu do Turkestanu na pozorovanie zatmenia Slnka. Cestou do Turkestanu sa zastavil v Prahe i na Slovensku a navštívil aj Pulkovskú hvezdáreň v Petrohrade. Cestu využil aj na poznávanie Ruska a Strednej Ázie. Po návrate do Paríža mu valné zhromaždenie Francúzskej astronomickej spoločnosti udelilo Janssenovu cenu. V júli roku 1907 sa však jeho zdravotný stav veľmi zhoršil a previezli ho na liečenie do Chamonix, kúpeľného mesta pod Mont Blancom, kde sa liečil dva mesiace. Počas liečenia sa dozvedel, že profesor Janssen umrel a koncom roku sa opätovne vrátil do Paríža.

1.3 ZAHRANIČNÉ POBYTY

Po príchode do Paríža bojoval dlho s existenčnými problémami. Okrem toho sa ešte snažil zachrániť Janssenove observatórium na Mont Blancu, čo sa

³ **Pierre Jules César Janssen** (1824 - 1907), bol francúzsky fyzik a astronóm, člen Francúzskej akadémie vied, priekopník spektroskopie a astrofyziky a spoluobjaviteľ prvku hélum.

mu však napokon nepodarilo a 21. septembra bolo observatórium rozobraté. Potom sa Štefánik snažil vybudovať vlastné observatórium, no jeho neufinančná situácia mu to nedovoľovala. V tejto oblasti mu vtedy najviac pomohol senátor Émile Chautemps, s ktorého pomocou zorganizoval Štefánik výpravu do severnej Afriky. Tam chcel nájsť vhodné miesto pre svoju hviezdáreň. Precestoval Alžírsko, Saharu, Tunisko aj Kartágo, no cesta nemala úspech.

Začiatkom roka 1910 dostal novú šancu. Vedecký ústav „Bureau des Longitudes“ spolu s ústavom „Bureau Central Météorologique“ ho vyslali na Tahiti pozorovať Halleyho kométy. 27. apríla pristála jeho loď na Tahiti v prístave Papeete kde strávil nasledujúcich 10 mesiacov.

28. apríla 1911 na ostrove Vavau pri pozorovaní úplného zatmenia slnka dosiahla práve Štefánikova výprava najlepšie výsledky a ocenila to aj Francúzska akadémia. V lete roku 1912 ho vedecký ústav Bureau de Longitudes vyslal na pozorovanie zatmenia slnka do Passa Quatro v Brazílii. Neskôr po uskutočnení výprav sa vrátil do Paríža a aj do rodných Košarísk. V apríli r. 1913 mu zomrel otec Pavol. Vtedy sa Štefánik plánoval usadiť natrvalo na Tahiti, no dostal poverenie od francúzskej vlády a svoje rozhodnutie zmenil. Francúzi totiž chceli vybudovať vlastnú telegrafickú sieť a sústavu meteorologických staníc v Ekvádore a na Galapágoch a Štefánik (vtedy mal už francúzske občianstvo) mal získať povolenie od ekvádorskej vlády. To sa mu aj podarilo. Francúzska vláda mu potom na návrh ministerstva námorníctva udelila kríž Rytiera Čestnej légie⁴. Jeho úspechy však opäť zastavila choroba. V marci 1914 sa musel podrobiť operácii žalúdka v sanatóriu vo Švajčiarsku. Po zotavení ho zastihla správa o vypuknutí prvej svetovej vojny a 9. augusta sa vojenským transportom vrátil do Francúzska.

⁴ **Čestná légia** (franc. Légion d'honneur) je francúzske vyznamenanie zriadené roku 1802 Napoleonom Bonapartem ako rad za vojenskú a civilnú službu, od 1804 ako štátne vyznamenanie. V súčasnosti je udeľované nielen za vojenský ale aj kultúrny, vedecký a spoločenský prínos pre Francúzsko. (zdroj:www.wikipedia.org)

1.4 SLUŽBA V ARMÁDE

Začiatok vojny Štefánika neprekvapil, lebo ho predvídal už niekoľko rokov predtým. Vo vojne však videl hlavne možnosť osamostatnenia Slovákov a tento skutok spájal od začiatku s Čechmi. Keďže mu to jeho zlý zdravotný stav nedovoľoval, nemohol hneď odísť na front a dostal sa tam až začiatkom roka 1915. Nastúpil do vojenskej leteckej školy v Chartres kde dňa 11. apríla dostiahol hodnosť desiatnika a získal diplom pilota.

Obrázok 4 Armádny pilot M.R.Štefánik

Ako armádny pilot uskutočnil množstvo prieskumných letov, pri ktorých sledoval pohyb nepriateľských vojsk a navádzal delostreleckú paľbu. Ako prvý začal na fronte zavádzať meteorologickú službu. Aj ako letec však mal stále na pamäti osamostatnenie Čechov a Slovákov a snažil sa o vytvorenie samostatnej česko-slovenskej dobrovoľníckej jednotky. V auguste 1915, mu vďaka svojim bojovým úspechom a priekopníckej práci v oblasti vojenskej meteorológie, bolo ponúknuté miesto veliteľa meteorologickej služby francúzskej armády. Štefánik to však odmietol, a namiesto toho požiadal o preloženie na front do Srbska.

Začiatkom septembra 1915 nastúpil na srbský front, kde toto svoje snaženie ešte viac rozvíjal. Pri evakuácii z letiska v Niši však na lietadle havaroval a na úteku ho opäť prepadla choroba žalúdka. Život mu vtedy zachránili priatelia Raoul Labry a Michael Bourdon a dopravili ho do nemocnice Kráľovnej matky

v Ríme. Tam spoznal aj pani Claire de Jouvenel, ktorá ho opatrovala a horlivo mu pomáhala aj v jeho boji za osamostatnenie Slovenska. Počas bojovej činnosti upútal na seba pozornosť odvahou, bystrosťou, chladnokrvnosťou a vynaliezavosťou. Jeho vedecké a pilotné schopnosti využil veliteľ francúzskej armády maršal F. Foch, keď ho poveril organizáciou vojenskej meteorologickej služby. Jeho odvalu a vynikajúce služby ocenilo velenie francúzskej armády a udelilo mu Vojenský kríž. Jeho vojenská kariéra bola závratná. Za tri roky sa stal z desiatnika brigádny generál (v roku 1918).

Počas vojny cestou francúzskych politikov a novinárov informoval verejnosť o ťažkom položení Slovákov v Uhorsku. Politikom predstrel návrh na vytvorenie slobodných štátov, ktoré by vznikli rozpadom Rakúsko-Uhorska. Zohral významnú úlohu pri oboznamovaní ostatných štátov Dohody a svetovej verejnosti o vytvorení koncepcie novej Európy. Keďže sa vo Francúzsku poznal s ľuďmi z najvyšších kruhov, uviedol do nich aj T. G. Masaryka a Eduarda Beneša⁵, s ktorými potom vo februári roku 1916 v Paríži založil Národnú radu československú, vrcholný orgán česko – slovenského zahraničného odboja. Francúzska vláda, najmä zásluhou Štefánika, vydala Štatút, ktorý neskôr doplnila Dekrétom. Týmito dvoma dokumentmi sa oficiálne zriadila čs. armáda vo Francúzsku.

Už v r. 1916 vyznačil vo svojom zápisníku nové hranice Československa, Rumunska, Juhoslávie i Maďarska. Takto boli neskôr aj prijaté Trianonskou dohodou. Veľké a významné poslanie vykonal v Rusku, v súvislosti s realizáciou vojenských a politických zámerov československého zahraničného odboja. S oficiálnym poverením Francúzska odišiel v roku 1916 spolu s generálom Janinom organizovať slovenských a českých zajatcov do československých oddielov, ktoré mali slúžiť ako československá armáda vo Francúzsku. Po

⁵ **Edvard Beneš** (1884 –1948) bol český politik a štátnik, druhý česko-slovenský prezident v rokoch 1935-1938 a 1945-1948 (1940-1945 bol prezidentom v exile), dlhoročný minister zahraničia, jeden rok predseda vlády. Bol jedným z vodcov odboja za vznik Česko-Slovenska počas prvej svetovej vojny, predstaviteľom odboja za obnovenie Česko-Slovenska počas druhej svetovej vojny, národným socialistom, ideológom čechoslovakizmu a autorom Benešových dekrétov.

príchode do Ruska sa mu podarilo dosiahnuť, že všetky organizácie a spolky združujúce Slovákov a Čechov budú podriadené vedeniu československého odboja v Paríži. V Rusku prijali Štefánika s veľkou vážnosťou a poctami, o čom svedčí i vysoké vyznamenanie Rádu Sv. Vladimíra⁶, ktoré mu udelilo najvyššie ruské velenie.

Obrázok 5 Štefánik s ruskými legionármi v roku 1919

V roku 1916 Štefánik v spolupráci s Francúzskou vojenskou misiou v Rumunsku vymohol u rumunského kráľa súhlas s náborom zajatcov do československej armády. Vojaci boli prevezení do Francúzska a tvorili základ légii.

V roku 1917 bol Štefánik poverený náročným projektom v USA. Týkal sa náboru dobrovoľníkov slovenského a českého pôvodu. Stretol sa s predstaviteľmi rôznych slovenských a českých spolkov a dosiahol zhodu v názoroch týkajúcich sa boja za oslobodenie i následné spolužitie v spoločnom československom štáte. Za ich aktívnej pomoci a o podpory francúzskej

⁶ **Rád svätého Vladimíra** alebo celým menom Imperátorský rád svätého, apoštolom rovného kniežaťa Vladimíra bol ruský rád udeľovaný za všeobecné zásluhy o štát. Bol založený cárovnou Katarínou II v roku 1782. Rád odkazoval na kyjevské tradície ruského štátu a niesol meno kyjevského kniežaťa Vladimíra, v dobe ktorého vlády bola christianizovaná Kyjevská Rus

diplomacie dosiahol u prezidenta Wilsona⁷ súhlas s náborom a v krátkom čase získal 3000 vojakov, ktorí boli ako súčasť légii presunutí do Francúzska. Pre svoju vec rodiaceho sa Československa získal mnohé významné osobnosti amerického politického života (napr. F. D. Roosvelta, 32. prezidenta Spojených štátov amerických). Slovenské spolky v USA poskytli Národnej rade československej významnú finančnú pomoc pre jej činnosť.

V roku 1918 po revolúcii a v roku 1919 sa zasa vrátil do Ruska na Sibír, kde riešil problém československých légii. Československé vojská boli presunuté do zadných radov a za pomoci Japonska mali byť presunuté do vlasti. Prvé oficiálne poslanie Štefánika v mene Národnej rady bola misia v Taliansku. Jej cieľom bolo zlepšiť vzťahy medzi Talianskom a Srbskom a dosiahnuť súhlas Talianska, aby sa na jeho území mohli formovať československé vojenské útvary.

Štefánik rozvíjal diplomatické styky i s Vatikánom, pretože jeho vplyv na medzinárodnú politiku bol značný. Rokovania s talianskou vládou o organizácii čs. armády na jej území sa začali vo februári 1918 a diplomatický úspech bol korunovaný podpísaním Zmluvy o konštituovaní právne a politicky samostatnej čs. armády v Taliansku. Zmluvu za Taliansko podpísal ministerský predseda Orlando a za Národnú radu československú M. R. Štefánik. Bola to vôbec prvá medzinárodná zmluva uzavretá v mene Československej republiky.

Štefánik bol zakladateľom československej diplomacie a bol vynikajúcim diplomatom. V Ríme, v prítomnosti európskej diplomacie bola definitívne uznaná čs. armáda v zahraničí, ktorá mala už 100 000 vojakov. Veliteľom armády sa stal gen. Janin⁸, jeho zástupcom bol gen. Štefánik. Medzitým sa

⁷ **Woodrow Wilson** (1856 –1924 bol 28. prezidentom Spojených štátov amerických., známym je jeho poslanstvo Kongresu z 8. januára 1918, tzv. „14 bodov“ - zásady, na ktorých sa mala vybudovať Európa po prvej svetovej vojne (tzv. Nový svetový poriadok).

⁸ **Pierre-Thiébaud-Charles-Maurice Janin** (1862- 1946) bol francúzsky generál a vojnový veliteľ, ktorý velil francúzskej armáde na Sibíri počas Ruskej občianskej vojny (zdroj: www.wikipedia.org)

utvorila vláda ČSR, v ktorej bol Štefánik ministrom vojny. Po vzniku ČSR povedal: „Teda Česi a Slováci sú konečne slobodní. Som spokojný sám so sebou. Mohol by som pokojne zomrieť.“⁹

⁹ SPOLOČNOSŤ M.R.ŠTEFÁNKA, dostupné z http://www.mrstefanik.sk/?page_id=10, 4.2. 2104

2. POLITICKÁ KARIÉRA PRED VZNIKOM ČSR

2.1 ŠTEFÁNIK AKO POLITIK A DIPLOMAT

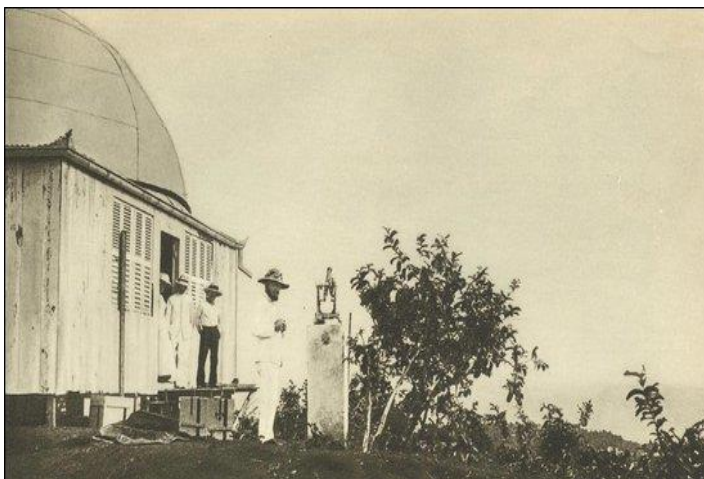
Štefánikovej vojenskej kariére predchádzali veľmi dôležité diplomatické poverenia, ktorým sa oddal celou dušou. V tomto období začal v plnej miere dokazovať, že okrem vedy a odborných znalostí sú jeho schopnosti oveľa širšie. Prejavilo sa to najmä v jeho spoločenských danostiach - uhladenosť, mimoriadny šarm, schopnosť odzbrojiť pohľadom svojich modrých očí a podmanivým úsmevom, obzvlášť ženy, ktoré potom pripravovali atmosféru, priaznivú jeho úmyslom. To všetko v plnom rozsahu využíval v prospech splnenia odborných ale aj štátnych úloh, ktoré mal plniť. Vedť svoje schopnosti - taktne plniť dôverné úlohy štátneho charakteru a dôležitého významu, už neraz preukázal. Aj preto je rok 1913 otvorene považovaný za termín počiatku Štefánikových diplomatických služieb francúzskym mocenským záujmom.

V tomto období Štefánik stále sníval o dobudovaní observatória na Tahiti. No tentoraz k tomuto cieľu vedome využíval záujem o jej dobudovanie aj v oficiálnych francúzskych politických kruhoch. Obhajoval to spájaním s hrozbou možného svetového konfliktu, z čoho vyplýva potreba spoľahlivej lodnej dopravy a úzkych prepojení materských krajín so svojimi kolóniami. Ako podmienku na splnenie týchto požiadaviek poukazoval na potrebu budovania spoľahlivých meteorologických pozorovateľní a ich možnosť bezdrôtového systému prepojenia, ktorý by umožňoval za každých podmienok rýchlu komunikáciu medzi poverenými vojenskými a vládnyimi predstaviteľmi. Takáto meteorologická služba bola potrebná aj v spojení s možným využívaním Panamského prieplavu, pretože pre Francúzsko, ako jedného z projektantov tohto vodného koridoru, bolo jeho využívanie počas krízy či akéhokoľvek vojenského konfliktu, nesmierne dôležité. Avšak vybudovanie francúzskej základne blízko prieplavu bolo možné iba na ostrove Floriana v súostroví Galapág, ktoré predtým patrilo Francúzsku, tak bez povolenia Ekvádoru, pod správu ktorého sa Galapágy dostali, obsadenie ostrova Floriana Francúzmi nebolo možné. Tento nevelký ostrov nebol využívaný tak sa Štefánik podujal túto záležitosť u ekvádorskej vlády vyriešiť v prospech Francúzska. Ako

odmenu prisľúbil Ekvádoru francúzsku koncesiu na bezdrôtovú telegrafiu. Koncom augusta 1913 sa vydal na cestu, ktorú absolvoval cez Spojené štáty, aby svoje diplomatické poslanie zamaskoval. Pár dní ostal na Tahiti, prezrel si aj Panamský prieplav, a vtedy spozoroval, že ho Američania opevňujú. Z toho usúdil, že Američania sú rozhodnutí držať tento prieplav pod svojou vojenskou kontrolou. Preto hneď po svojom príchode do ekvádorského Quita, kontaktoval francúzskeho vyslanca Francastela a informoval ho o tom čo spozoroval.. V prvých dňoch pobytu v Ekvádore sa utvrdil aj o tom, že Anglicko si želá, aby Galapágy zostali vo vlastníctve Ekvádoru, i keď o ostrovy mali záujem aj USA. Štefánik na základe toho čo zistil, si ujasnil situáciu a na maximum eliminoval nedôveru Ekvádoru voči Francúzsku tým, že vládnym predstaviteľom ubezpečil podporou svetovej verejnej mienky voči mocenským chůtkam iných mocností. Napokon sa Štefánik stretol aj s ekvádorským prezidentom Plazom, u ktorého vytvoril pre Francúzsko atmosféru dôvery, keď ho ubezpečil, že Ekvádor by z tejto spolupráce mohol iba získať. Späť do Paríža sa vrátil koncom roka 1913, a hneď nato sa dal operovať v nemocnici Angers, kde preležal celý mesiac.

Zo svojou silnou vôľou a odhodlanosťou i kreatívnosťou, aj napriek chatrnému zdraviu, dokázal skutočne veľké veci. Do samotnej politiky sa v širšom rozsahu zapojil až vtedy, keď sa stal čelným predstaviteľom zahraničného odboja, i keď v istom zmysle jeho diplomatické služby pre Francúzsko, takisto možno považovať za politickú činnosť. A keďže aj v neskoršom období bola jeho politická činnosť vždy tesne spojená s činnosťou diplomatickou, preto ak niektorým z jeho spolupracovníkov táto charakterová vlastnosť, akou je šľachetnosť, chýbala, mal problémy a bol nimi aj nenávidený.

V roku 1914, keď sa schyľovalo k sarajevským udalostiam, sa francúzska vláda konečne odhodlala prikróčiť k otvoreniu dvoch výkonných rádiostanic: jednej na Tahiti a druhej na Novej Kaledónii.

Obrázok 6 Štefánikova hviezdáreň na Tahiti

Štefánik oficiálne ponúkol francúzskej vláde na tento účel svoju hviezdáreň nad tahitskom Papeete v hodnote 150 000 frankov. Potom sa z tichomoria odobral do Maroka, aby tam

zriadil

observatórium. Pri tejto príležitosti mu generálny rezident Maroka generál Lyautey odovzdal v mene francúzskej vlády vysoké vyznamenanie, kríž rytiera Čestnej légie.

2.2 VYTVORENIE ORGÁNU ZAHRANIČNÉHO ODBOJA

V júli 1914 vyhlásilo Rakúsko-Uhorsko Srbsku vojnu a tým začala I. svetová vojna. Hneď začiatkom augusta 1914 vyhlásilo aj Nemecko vojnu Francúzsku. Následne bola vyhlásená francúzskou vládou všeobecná mobilizácia a tá sa vzťahovala aj na Štefánika. On však potreboval ešte aj druhú operáciu žalúdka, ktorú mal naplánovanú na jeseň. V nemocnici sa cítil veľmi nesvoj. Báľ sa, že bude zo zdravotných dôvodov prepustený z armády, a tak si cez konexie od známeho letca Farmana vyžiadal odporúčanie k letectvu.

Vojna Štefánika neprekvapila. Len nebol pripravený na to, že Slovania žijúci v Rakúsko-Uhorsku budú bojovať medzi sebou hlavne na Balkáne a proti Rusom. A tak prvá vec ktorú urobil bolo, že sa dobrovoľne prihlásil do vojenskej služby a absolvoval leteckú školu v Chartes. Potom napísal predvolanie k Čechom, Slovákom, Slovincom, Srbom, Chorvátom a Poliakom bojujúcim na strane Trojspolku, aby nebojovali proti svojim bratom v Trojdohode. Týmto sa zároveň začal aj jeho ozbrojený boj za vznik samostatného Československa. Z leteckej školy ho vyradili v apríli v roku 1915 v hodnosti desiatnika francúzskej armády s diplomom pilota. O mesiac ho povýšili do hodnosti podporučíka. V

odôvodnení sa uvádzalo okrem predvojnových zásluh a schopností osvedčených v škole, aj „organizáciou českých elementov vo Francúzsku pre národnú ochranu.“ Po nástupe na front vynikal najmä ako pilot, ale aj ako konštruktér viacerých vylepšení bombardovacích a pozorovacích zariadení. Pri týchto jeho netradičných činnostiach si ho všimol aj náčelník štábu severných armád generál Weigand¹⁰. Pozval ho k sebe na návštevu kde pri večeri Štefánik svojim kultivovaným vystupovaním a bohatými životnými skúsenosťami očaril vysokých dôstojníkov.

Pri rozhovoroch s nimi zároveň medzi rečou navrhol ochranu vojenských vzducholodí pomocou meteorologických predpovedí. Táto myšlienka bola natoľko pozoruhodná, že mu generál Weigand umožnil postaviť prvú vojenskú meteorologickú stanicu francúzskej armády. Štefánik sa stretol aj s generálom Fochom¹¹, veliteľom francúzskych severných armád. Zoznámil sa tak, že mu jedného dňa zastal do cesty a povedal, že jeho rozkazy vydané letectvu na nasledujúci deň sa nebudú môcť splniť. Na prekvapenú otázku generála, prečo? Štefánik odpovedal: „lebo bude pršať.“ Predpoveď sa splnila a tak odvtedy každý večer pripravoval pre štáb armády meteorologickú predpoveď na nasledujúci deň. Okrem toho denne lietal nad nepriateľskými pozíciami, ohrozovaný delostreleckou paľbou a činnosťou nepriateľských lietadiel.

Dňa 1. septembra 1915 bol Štefánik prevelený na srbský front, kde mal Srbom v rámci francúzskej leteckej eskadry zabezpečovať vzdušný priestor. Keď dorazil na Balkán bola situácia Srbov kritická. Nemecké, rakúsko-uhorské a bulharské vojská začali na Sáve a Dunaji veľkú ofenzívu. Štefánik sa rozhodol, že zo zajatých Slovákov a Čechov, bude vytvárať protihabsburské bojové jednotky. Pri ústupe Srbov sa však Štefánik pre poruchu na lietadle odpojil od francúzskej eskadry a len s veľkým sebazaprením a vypätím síl dokázal úspešne ustupovať. Napokon sa mu vo februári 1915 podarilo odletieť z Albánska do Talianska, kde bol hospitalizovaný. Ešte stačil do Paríža podať správu o

¹⁰ **Maxime Weygand** (1867 – 1965) francúzsky armádny generál v 1. a 2. Svetovej vojne , (zdroj: www.wikipedia.org)

¹¹ **Ferdinand Foch** (1851–1929) bol francúzsky dôstojník, maršál a národný hrdina z prvej svetovej vojny (zdroj: www.wikipedia.org)

poslednej situácii na balkánskom fronte a pri opise vojenskej situácie poznamenal „že „zo spojencov si udržalo u Srbov prestíž iba Anglicko, francúzska diplomacia neexistovala“¹². Počas služby na Balkáne bol Štefánik povýšený do hodnosti poručíka.

V decembri 1914 sa Štefánik stretáva s Masarykom a vo februári 1915 i s Benešom, keď aj oni odišli do cudziny organizovať odboj proti Rakúsko-Uhorsku. Vtedy zistili, že najväčším problémom bude ako čo najúčinnnejšie oboznámiť cudzinu s existenciou a snahami dvoch málo známych národov: Čechov a Slovákov. Nad touto zložitou československou problematikou, stála otázka ako ju začleniť do celosvetovej problematiky v podmienkach I. svetovej vojny, kedy mali štáty Dohody plno starostí samy so sebou. A aj preto sa zamýšľali nad tým, akým spôsobom by v tomto konflikte na svoju stranu naklonili Taliansko, s ktorým v apríli v roku 1915 uzavreli tajnú dohodu o pristúpení Talianska k dohodovým mocnostiam. Podľa tejto zmluvy mali v prípade priaznivého konca vojny pripadnúť Taliansku rakúsko-uhorské územia: Terst, Rijeka, Istria a severná časť Dalmácie.

Dohoda neostala utajená a jej obsah vyvolal napätie medzi Talianskom a Juhosláviou, čo išlo pochopiteľne na účet bojujúceho Srbska. Členovia čs. odboja sa snažili zmierniť toto napätie, pretože pri naplňaní svojich cieľov, museli počítat' aj s Talianskom. A navyše, všade, a teda aj v Taliansku, sa nachádzali, naši emigranti. Štefánik si bol toho vedomý, a preto dojednal stretnutie aj s Masarykom a talianskym generálom Peppinom Garibaldim. Na schôdzke sa dohodli, že vydajú spoločné vyhlásenie tzv. Českého komitétu zahraničného, s dátumom 14.2.1915. S vyhlásením z tohto jednanja vystúpil Masaryk, a to prvýkrát verejne v zahraničí. Málokto si ho však všimol, najmä nie tí, pre ktorých bolo určené. V tom čase obaja predstavitelia odboja, ako Štefánik tak aj Masaryk, nevideli inú možnosť, len trpezlivo oboznamovať rôznymi spôsobmi verejnosť a to aj pomocou publikovania, aby sa tak vytvorila vhodná klíma na presadenie požiadaviek vzniku samostatného štátu po prípadnej

¹² SUJA,J.: M.R.Stefanik – Zo zivotnych osudov, dostupné z http://www.suja.estranky.sk/clanky/m_r_-stefanik-a-jeho-zasluhy-na-vzniku-1_-csr.html, 20.2.2014

porážke spolkových mocností. Štefánik sa stal členom zahraničného odboja a ako sa ukazuje, svoje schopnosti; organizačné, diplomatické a vojensko-politické, už dávacelým srdcom do služieb svojmu národu.

2.3 ČESKOSLOVENSKÁ NÁRODNÁ RADA

Milan Rastislav Štefánik ešte začiatkom roku 1916, predstavil Masaryka i Beneša francúzskemu premiérovi Aristidovi Briandovi. Sám udržiaval priateľské vzťahy s prezidentom Poincarém a tiež s maršalom Fochom a presviedčal ich, aby pomohli oslobodiť Čechov a Slovákov. Prezident Masaryk i Beneš často vyzdvihovali Štefánikove zásluhy.

„Dokonca Eduard Beneš v spomienkach o Štefánikovi takto uviedol: Na začiatku vojny, v čase, keď o našom hnutí nebolo ešte ani potuchy, on, majúci už vtedy prístup k vynikajúcim politickým kruhom medzi Francúzmi, začal intenzívne pracovať ... jeho zásluhy sú málo známe ... Mal dar získavať si ľudí svojim osobným vystupovaním ... on to bol, ktorý získaval našej vlasti prvých oddaných priateľov vo Francúzsku, aj inde.“¹³

Česko-slovenská národná rada napokon vznikla 13. februára 1916 v Paríži ako reprezentatívny orgán zahraničného odboja z iniciatívy T.G.Masaryka, M.R.Štefánika, E. Beneša, Š. Osuského a ďalších vedúcich predstaviteľov odboja. Jej predsedom bol Masaryk, podpredsedom J. Dürich a M. R. Štefánik a generálnym tajomníkom E. Beneš. Jej sídlo bolo na Rue Bonaparte 18 a jej hlavným tlačovým orgánom boli časopisy La Nation Tchèque (Český národ) a Československá samostatnosť.

Zásluhou úsilia a mnohých diplomatických rokovaní osobne Štefánika, francúzska vláda uznala Československú národnú radu ako politický orgán zahraničného odboja Čechov a Slovákov a zároveň dala súhlas na organizovanie československých légií vo Francúzsku ale ja v ďalších štátoch Dohody. Francúzska vláda zároveň súhlasila aby Štefánik v krajinách Dohody zakladal

¹³ ŠTVRTECKÝ Štefan : Náš Milan R.Štefánik, Smena, Bratislava 1990, s.127

československé légie. To bol nevídaný diplomatický úspech - z dobrovoľníkov a vojnových zajatcov organizovať armádu budúceho doposiaľ neexistujúceho štátu. Československý zahraničný odboj venoval osobitnú pozornosť krajanom v USA a v Rusku. V Rusku boli dobre organizované krajské spolky, ktoré okrem iného vydávali svoje časopisy. Okrem toho v Rusku bolo asi 300 tisíc vojnových zajatcov Čechov a Slovákov.

Štefánik a neskôr aj Masaryk vynaložili veľké úsilie zjednotiť činnosť krajských spolkov v Rusku. Velenie cárskej armády spočiatku však nebolo naklonené dať súhlas s organizovaním légii. Nakoniec sa Štefánikovi podarilo získať náklonnosť cára i vojenských kruhov, ale nábor do légii sa naplno rozvinul až po februárovej revolúcii 1917. V októbri 1917 mal už československý armádny zbor v Rusku dve divízie dobre vyzbrojené v počte 30 tisíc mužov. Do konca roka 1917 sa ich počet znásobil a predstavoval silu 70 tisíc dobre organizovanej a dobre vyzbrojenej armády.

Zároveň sa predstavitelia dohodli, že s politikmi spojencových štátov budú jednať len spomenutí štyria členovia Národnej rady. Jednania s francúzskymi politikmi pripadli Štefánikovi. O tom, akú úlohu v zahraničnom odboji zohral Štefánik, ktorý bol rozhodujúcim faktorom pri ustanovení 1. ČSR, sa v čase konštituovania Národnej rady v Paríži, Masaryk pred predstaviteľom krajanov v Rusku Bohdanom Pavlů, vtedy vyjadril; že o tento prvý konkrétny krok odbojovej politiky má zásluhy Milan. A je všeobecne známy aj Masarykov neskorší výrok, keď o Štefánikovi povedal: „*Mne a Dr. Benešovi upravit cestu do najvplyvnejších kancelárií politických i vojenských.*¹⁴“ Samozrejme, že tým myslel kancelárií najvplyvnejších politikov dohodových mocností, ktorí rozhodovali o tom či 1. ČSR vôbec vznikne.

Koncom vojny v júni až septembri 1918 bola rada postupne uznaná vládami Francúzska, Veľkej Británie, USA a Japonska za oficiálnu predstaviteľku budúceho česko-slovenského štátu. 14. októbra 1918 bola rada pretvorená v tzv.

¹⁴ HOŠŤACKÝ, T., Slovenské mýty, dostupné z <http://www.kultura-fb.sk/new/old/archive/7-4-16.htm>, 20.2.2014

dočasnú česko -slovenskú vládu v Paríži. Formálne zanikla 14. novembra 1918 vytvorením prvej vlády ČSR.

2.5 ČESKOSLOVENSKÁ ARMÁDA

Politické, diplomatické a vojenské úsilie Čechov a Slovákov v zahraničí počas prvej svetovej vojny bolo významnou zložkou protirakúsko-uhorského odboja. Bojové vystúpenie československého zahraničného vojska (čs. légii) vo Francúzsku, Rusku, Taliansku, ako aj čs. diplomacia mali rozhodujúci podiel na tom, že v období od 29. júna do 3. októbra 1918 vlády Francúzska, Veľkej Británie, USA a Talianska uznali Československú národnú radu v Paríži de facto za hlavnú politickú predstaviteľku budúceho Česko-slovenského štátu a československé légie v zahraničí za súčasť armád Dohody.

Keď 28. septembra 1914 prisahalo vernosť svojmu práporu v Kyjeve okolo 7 000 príslušníkov Českej družiny, vojaci boli rozdelení do menších jednotiek a pridelení ako výzvedné oddiely k ruským plukom a divíziám. V priebehu nasledujúcich troch rokov plnili "družiníci" náročné a riskantné prieskumné úlohy, často preoblečení do uniforiem rakúsko-uhorskej armády prenikali do nepriateľského tyla. Postupne sa ich počet zväčšoval aj o dobrovoľníkov z radov českých a slovenských vojnových zajatcov a prebehlíkov. Už v januári 1916 sa Česká družina tak veľmi rozrástla, že vytvorila Česko-slovenský strelecký pluk a o štyri mesiace neskôr prerástla do Česko-slovenskej streleckej brigády, ktorá sa členila na dva pluky po ôsmich rotách.

Výrazný obrat v zložitom organizovaní a bojovom nasadení československých jednotiek v Rusku nastal až v roku 1917, v súvislosti s februárovou revolúciou. Velenie československej streleckej brigády, aj keď ešte nie úplne sformovanej, podalo ruskému veleniu žiadosť, aby v rámci pripravovanej Kerenského ofenzívy bola nasadená na front ako kompletná úderná jednotka. Tak sa aj nakoniec stalo a brigáda bola začlenená do 49.

armádneho zboru 11. ruskej armády v oblasti Zborova severozápadne od Tarnopola.

Útok brigády sa začal 2. júla 1917 - podarilo sa jej vniknúť až do tretej línie nepriateľských zákopov (5 km). Front bol prelomený a len neochota susediacich ruských jednotiek, únava a váhanie ich velenia spôsobili, že sa úspešný prielom nevyužil na celej frontovej línii. Československá brigáda zajala 62 dôstojníkov, 3 150 vojakov, ukoristila 20 diel a veľké množstvo guľometov. Vlastné straty brigády pritom predstavovali 185 padlých a 800 ranených. K jej úspechu pomohlo aj to, že rakúsko-uhorské línie bránili i dva české pluky, ktorých mužstvo ustúpilo alebo sa dobrovoľne vzdalo do zajatia. Zborovská bitka sa stala jednou z hlavných bojových tradícií medzivojnovvej čs. armády. Do leta 1917 sa v rámci čs. brigády sústredilo približne 7 000 vojakov, do septembra sa prihlásilo 22 000 nových dobrovoľníkov a na jeseň vstúpilo do čs. legionárskeho vojska v Rusku takmer 10 000 bývalých zajatcov. Takto sa po zborovskej bitke začala postupne vytvárať 40-tisícový Česko-slovenský zbor.

T. G. Masaryk na rokovaniach s hlavným veliteľom bolševickej armády zjednal uznanie neutrality a voľný odchod československého armádneho zboru. Obojstranné rokovania napokon vyústili do zmluvy, ktorú 26. marca 1918 podpísal Josif Vissarionovič Stalin ako ľudový komisár národností. Zmluva zaručovala čs. légiám voľnú cestu cez Sibír do Vladivostoku, no nezaväzovala ich, aby odovzdali väčšinu zbraní.

Napätie narastalo a jednou z rozhodujúcich akcií vedúcich aj k vystúpeniu čs. légií v Rusku proti sovietskej vláde bol tzv. Čel'jabinský incident 14.–17. mája 1918, keď sa neozbrojení legionári dostali do konfliktu s miestnym soviетom pre uväznenie členov čs. stráže, čo riešili odzbrojením červenoarmejcov, oslobodením väzňov a obsadením mesta. Sovietska vláda sa napokon pokúsila čs. jednotky odzbrojiť a ako samostatné vojsko úplne zlikvidovať.

Bolševická revolúcia začiatkom novembra 1917 zvrhla Dočasnú vládu. Bolševici uchopili moc a nehodlali pokračovať vo vojne. Leninov Dekrét o mieri

vyzýval na okamžité uzatvorenie mieru. Vláda soviетov hodlala rokovať s Nemeckom a Rakúsko-Uhorskom o separát separátnom mieri, ktorý bol napokon 3. marca 1918 uzavretý. V tomto čase, v dňoch od 8. do 14. marca 1918 zvädzali čs. jednotky, ktoré sa snažili spojiť s jadrom čs. vojska premiestňujúcim sa po železnici na východ, tvrdé, ale úspešné boje pri železničnom uzle Bachmač s nemeckou 91. divíziou. Do bojov pri Bachmači výraznejšie zasiahli už aj Slováci sústredení v 7. čs. streleckom pluku „Tatranskom.“

Zjazd delegátov čs. armádneho zboru 23. mája 1918 jednomyselne rozhodol, že legionárske vojsko bude, nehľadiac na odpor sovietskej moci, pokračovať v ceste do Vladivostoku podľa „vlastného poriadku“ – čiže so zbraňou v ruke. Osudnou, poslednou kvapkou sa stal telegram Leva Trockého¹⁵ z 25. mája 1918, ktorý rozkazoval odzbrojiť čs. légie na sibírskej magistrále. Ohrození legionári siahli po zbraniach a v bojoch pri Marjanovke, Zlatoroste, Čeljabinsku, Penze a inde porazili sovietske jednotky, v ktorých už bojovali aj českí a slovenskí červenoarmejci–internacionalisti. V priebehu niekoľkých týždňov ovládol čs. zbor celú transsibírsku magistrálu. Tým sa začala výnimočná epizóda prvej svetovej vojny – armáda štátu, ktorý ešte neexistoval na mape Európy, ovládla obrovské územie. Medzinárodná prestíž československého zahraničného odboja tým neobyčajne stúpla. Pritom v polovici júna 1918 československý zbor zrušil cestu do Vladivostoku a obrátil sa späť na západ.

¹⁵ Lev Davidovič Trockij, pôvodným menom Bronštejn bol sovietsky revolucionár, politik, teoretik marxizmu, zakladateľ a prvý vodca Červenej armády

Obrázok 7 Československá armáda

Štefánik organizoval a naprával čo sa len dalo. Bol všade, len aby veci dopadli čo najlepšie. Verboval do československých jednotiek, nesúhlasil aby vytvárajúce sa naše nové jednotky plnili iba druhoradé či akékoľvek iné podradné úlohy, ale aby do boja šli so svojou vlastnou bojovou zástavou. Robil to najmä preto aby pri mierových jednaniach v prípade víťazstva dohodových mocností, by naša delegácia mala dostatočnú váhu a argumenty na presadenie svojich programových cieľov, ktoré si vo svojom odboji vytýčila. Do vojny už totižto vtedy boli zapojení aj Američania s deväť miliónovou armádou, a to veľa napovedalo o možnom výsledku vojny. A navyše, bolo iba otázkou času, kedy USA vyhlásia vojnu aj Rakúsko-Uhorsku, čo sa napokon stalo už v prvom týždni decembra 1917.

Istota vo víťazstvo dohodových mocností vstupom USA nesmierne vzrástla a Štefánik ako rozhl'adený diplomat a vo funkcii podpredsedu Národnej rady aj politik, si to dobre uvedomoval. A akonáhle prezident Wilson vyhlásil 8. januára 1918 svojich „štrnásť bodov,“ a v posolstve Kongresu bola zakotvená aj myšlienka o ukončení vojny, keď jeden z bodov hovoril i o požiadavke autonómie národom Rakúska-Uhorska, situácia sa začala podstatne meniť.

V tom období mali veľké starosti Taliani, lebo zdržiavať lavínovité rakúsko-uhorské útoky, bolo nad ich sily. Preto uvažovali, že sa s Rakúskom vyrovnajú. Veliteľ talianskych vojsk gen. A. Diaz o takejto možnosti celkom

vážne začal uvažovať, najmä keď sa nedarilo ani britským vojskám vo Francúzsku a priame odstrelovanie Paríža 23.3. 1918 znamenalo pre Francúzov pomerne veľkú hrozbu. Štefánik, už v hodnosti plukovníka, znovu vyzýva Západ, aby prisľúbil národom Rakúska-Uhorska slobodu a nezávislosť, čím by sa oslabila ofenzívna činnosť najmä Rakúska-Uhorska, lebo v ich vojsku bojovalo veľa Slovanov. A skutočne táto jeho výzva mala úspech, lebo plukovník Štefánik je talianskymi predstaviteľmi prizvaný, aby sa zúčastnil na podpise Konvencie s ministerským predsedom Orlanderom a ministrom vojny gen. Zupellim, v ktorej Taliani uznávajú právo na samostatný československý štát. Po dohode s gen. Diazom sa veliteľom československých jednotiek v Taliansku stáva gen. A. Grazziani. Dňa 23. 5. 1918 si Štefánik slávnostne prevzal v Ríme zástavu československého 34. pluku. Potom odišiel do Paríža, kde ho po skvele vykonanom poslaní v júli 1918 povýšili do hodnosti generála francúzskej armády.

2.6 MINISTER VOJNY

Štefánikova kariéra nebola pre neho najdôležitejšia. Na srdci mu ležala predovšetkým zodpovednosť za dosiahnutie konečného cieľa - získanie štátnej samostatnosti a slobody pre oba národy: Čechov a Slovákov. Generála Štefánika čakala najťažšia a najneprijemnejšia vojenská anabáza akú zažil, a to v Rusku. Tu päťdesiatitisícové československé légie boli najpočetnejšie a pritom dobre vyzbrojené. No situácia po októbrovej revolúcii a nastolení moci bolševikov sa stala neprehľadná. Masaryk, ktorý bol osobne svedkom revolúcie v Petrohrade trval na tom, aby tu légie nezasahovali do žiadnych udalostí, najmä po tom, ako Nemecko a Rakúska-Uhorsko uzatvorili so sovietskym Ruskom brest-litovský mier. Vojenská situácia nútila legionárov, aby opustili Rusko zložitou východnou cestou, lebo západná časť európskeho Ruska bola v rukách bolševikov. A tí sledovali postup čs. légii na východ s neistými pocitmi, lebo mali obavu, že by sa na ďalekom východe mohli spojiť s proti bolševickými silami. Nemci zas videli v odchode légii porušenie brestlitovskej dohody zo

strany soviетov. Generál Syrový, ako hlavný veliteľ légii v Rusku sa v júli 1918 rozhodol obsadiť celú sibírsku železničnú magistrálu.

Generál Štefánik, aby sa osobne presvedčil o situácii našich légii v sovietskom Rusku, a možno aj z podnetu Masaryka a Beneša, sa vydal na túto neľahkú, ďalekovýchodnú cestu, aby sa na vlastné oči presvedčil, či by predsa len nebolo možné prejsť s légiami na západ južným Ruskom, a tak sa dostať na Slovensko. Rozhodol sa, že ju absolvuje cez Ameriku a Japonsko, ale v USA ho choroba pripútala na lôžko. Preto čas tu takto trávený využíva k jednaniam s Masarykom a gen. Janinom. Navyše ho v tomto čase trápilo ešte aj to, že spojenci neposkytnú žiadne lode na prepravu légii zo Sibíri. Takže otázka o možnej preprave vojsk na Západ visela vo vzduchu.

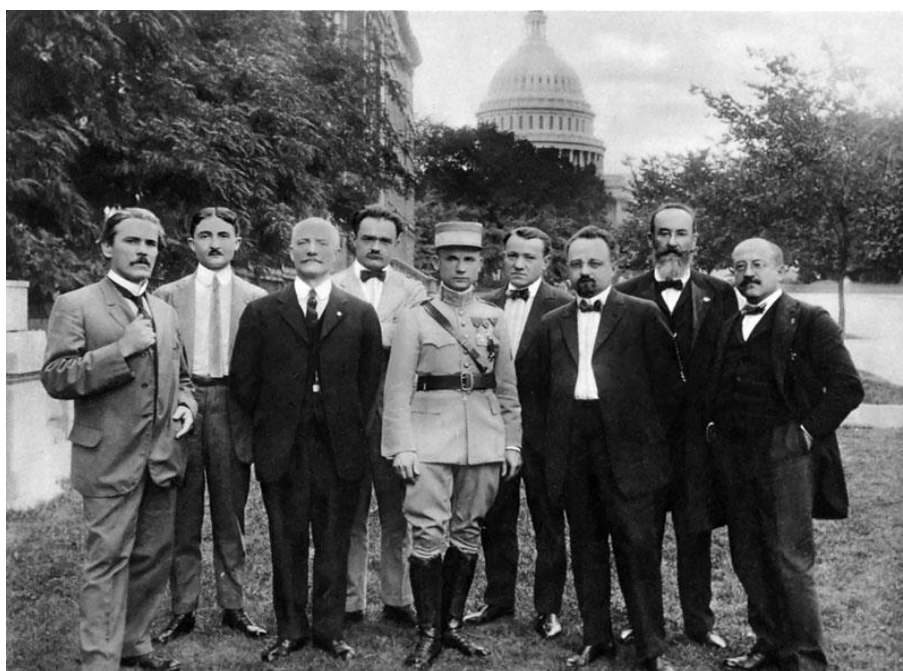
V Japonsku sa zdržal tiež dlhšie ako predpokladal, lebo s blížiacim koncom vojny sa dozvedá rôzne Jóbove zvesti z domova, ako napr. ustanovenie čl. dočasnej vlády, v ktorej bol menovaný za ministra vojny, čo sa udialo bez jeho prítomnosti. Ďalej sa z tlače dozvedel o washingtonskej deklarácii k národom, ktorá niesla podpisy Masaryka, Štefánika a Beneša, čo ho veľmi rozčúlilo, lebo nie zo všetkým by bol v deklarácii súhlasil v takej podobe ako to bolo publikované, ak by bol býval pri jej zostavovaní. Keďže už do rozbehnutých udalostí nemohol aktívne nijak zasahovať, tak počas svojho takmer trojtýždňového pobytu v Japonsku sa Štefánik snažil získať od japonskej vlády pre légie v Rusku aspoň nejaké potraviny, výstroj a výzbroj, ako aj priamu vojenskú podporu v prípade potreby zo strany japonskej armády. Pred svojim odchodom do Vladivostoku bol Štefánik ešte pozvaný aj na audienciu k japonskému cisárovi.

Dňa 13. 2. 1918, tesne predtým ako s Janinom nastúpil na loď, dostal telegram, že československé vojsko z Talianska a Francúzska spolu s E. Benešom triumfálne vpochodovalo do Prahy. Táto druhá Jóbova zvesť mu musela pripadať naozaj ako zlý sen. V tomto ťažkom duševnom rozpoležení, mu jedinou svetlou myšlienkou bolo pomyslenie, že „Česi a Slováci sú slobodní!“ Do Vladivostoku Štefánik pricestoval 13. 2. 1918. Náladu u vojsk našiel na bode

mrazu. Vojaci túžili po návrate domov a namiesto jasných rozkazov na odchod, im nemohol dať žiadne jasné prísluby. V Irkutsku sa ho vojaci spýtali, prečo majú na Sibíri bojovať, keď už dosiahli svoj cieľ - vlastný štát a slobodu. Štefánik im vysvetlil, že všetko ešte nemajú, veď treba oslobodiť juh Slovenska, Šoproň, Prešporok, ustáliť hranice po Rumunsko, zabezpečiť vodné cesty, a to všetko budeme môcť dosiahnuť len v jednote so západnými mocnosťami. Na svojej ceste sa stretol aj s členmi odbočky Národnej rady, jej predsedom Jankom Jesenským, priateľom Jozefom Gregorom-Tajovským a ďalšími. Zároveň im tu všetkým vyhlásil, že so vznikom Československej republiky sa končí existencia odbočky, ako aj všetkých občianskych inštitúcií, akými boli plukovné zastupiteľstvá, rotné výbory, či snem československého vojska na Rusi. Po štvordňovej obchôdzke frontu dospel Štefánik k poznaniu, že armáda je v rozklade, bez vedomia povinnosti a cieľa, čo môže znamenať aj jej úplnú porážku. Preto zostavil delegáciu z najviac rebelujúcich dôstojníkov, ktorá odíde do vlasti informovať vládnych činiteľov o stave vojsk v Rusku aby si uvedomili, že túto otázku treba riešiť už doma.

2.7 WASHINGTONSKÁ DEKLARÁCIA

„Prehlásenie nezávislosti československého národa dočasnou vládou československou (v českom origináli: Prohlášení nezávislosti československého národa zatímní vládou československou), známe ako **Washingtonská deklarácia**, uverejnené 18. októbra 1918 v Paríži , bola deklaráciou exilovej reprezentácie Čechov a Slovákov vyhlasujúcou nezávislé Česko-Slovensko.“¹⁶

Obrázok 8: M.R.Štefánik v skupine politických spolupracovníkov vo Washingtone v roku 1917

Washingtonská deklarácia odmietala snahy o obnovu a federalizáciu Rakúsko-Uhorska a vyhlasovala samostatný česko-slovenský štát, hlavné zásady jeho organizácie založené na ideáloch modernej demokracie. Navrhla vznikajúci štát ako republiku zaručujúcu úplnú slobodu svedomia, vyznania, slova, tlače a zhromažďovacieho a petičného práva, kde cirkev mala byť odlúčená od štátu.

¹⁶ WIKIPEDIA, dostupné z http://sk.wikipedia.org/wiki/Washingtonska_deklaracia, 20.2.2012

Deklarácia zaručovala rovné volebné právo mužom aj ženám, pomerné zastúpenie menšín na riadení štátu, definuje zásady parlamentnej demokracie, nahradenie stáleho vojska milíciou, a deklaruje plán podniknúť prenikavé sociálne a hospodárske reformy, vrátane zrušenia šľachtických titulov.

Deklarácia používa termín národ československý, čím sa odkláňa od predchádzajúcich formulácií Clevelandskej a Pittsburskej dohody, v ktorých boli definované dva samostatné národy, Česi a Slováci.

Deklarácia podpísali Tomáš Garrigue Masaryk (ako predseda vlády a minister financií), Milan Rastislav Štefánik (ako minister národnej obrany) a Edvard Beneš (ako minister zahraničných vecí a vnútra). Predchádzal jej prejav amerického prezidenta Woodrowa Wilsona 8. januára 1918, nazvaný "Štrnásť bodov,"¹⁷ ktorý sa týkal mieru a povojnového usporiadania v Európe. Bod 10 žiadal vytvorenie predpokladov pre autonómny vývoj národov Rakúsko-Uhorska.

Napriek tomu, že česko-slovenská reprezentácia bola takouto formuláciou sklamaná, pretože vyhlasovala pripravenosť uznať nezávislosť rakúsko-uhorských národov, šlo o prvý krok k neskoršej samostatnosti. 8.-10. apríla 1918 sa v Ríme konal kongres utlačovaných národností Rakúsko-Uhorska, na ktorom reprezentovali Čechoslovákov Edvard Beneš a Milan Rastislav Štefánik. Kongres proklamoval právo porobených národov na vlastné štáty, prípadne na ich rozšírenie tak, aby dosiahli politickú a hospodársku nezávislosť. Štefánik následne 21. apríla uzatvoril za ČSNR s vládou Talianska dohodu o vzniku pravidelných vojenských jednotiek, na ktorej základe vznikla 1. čs. divízia v Taliansku. Zmluva býva označovaná za prvé faktické uznanie budúceho Česko-Slovenska zo strany jedného zo štátov Dohody.

29. júna 1918 bola ČSNR uznaná Francúzskom ako „najvyšší orgán spravujúci všetky záujmy národa a ako prvý základ budúcej vlády československej" pri príležitosti odovzdávania zástavy 1. čs. pluku vo

¹⁷ Vid'. Príloha č. 6

Francúzsku. USA uznali ČSNR za predstaviteľku česko-slovenskej vlády 3. septembra, Japonsko 9. septembra a Taliansko 3. októbra. 14. októbra 1918 Beneš oznámil dohodovým mocnostiam sformovanie čs. vlády 26. septembra v Paríži, ktoré nahradilo ČSNR.

Woodrow Wilson poslal 16. októbra Rakúsko-Uhorsku odpoveď na nótu o jednaní o mieri zo 7. októbra, že vzhľadom na udalosti po 8. januári 1918 nastal posun v postoji USA, ktoré uznalo čs. vládu za jednu z bojujúcich strán a preto prezident USA nemôže uznať iba autonómiu našich národov, ale rozhodnutie o postavení Čechoslovákov je len na nich. Rakúsko-Uhorský cisár Karol I. vydal v ten istý deň v úsilí zachovať celistvosť Rakúsko-Uhorska manifest Mojim verným národom rakúskym, v ktorom navrhoval spolkové usporiadanie budúceho Rakúska. V tom čase však už bolo mocnárstvo na pokraji rozkladu.

3. ŠTEFÁNIKOV BOJ ZA SAMOSTATNÉ ČESKO-SLOVENSKO

3.1 BUDOVANIE ČESKOSLOVENSKÉHO ŠTÁTU

Po konci prvej svetovej vojny privítali vlastenci informáciu, že Rakúsko-Uhorsko prijalo podmienky kapitulácie. Netrzeplivé a zradikalizované masy konali živočíšne a spontánne. Preberali moc a ničili symboly habsburskej moci. Národný výbor československý podchytil toto živelné hnutie vlastencov, prevzal v Prahe moc a vyhlásil vytvorenie samostatného Československého štátu. Revolučný prevrat v celých Čechách, na Morave a v Sliezsku trval tri nasledujúce dni. Viedeň sa týmto revolučným krokom nedokázala brániť, lebo strácala účinnú kontrolu nad správou, vojskom i políciou.

Národný výbor československý vyhlásil dňa 28. októbra 1918 samostatnosť československého štátu. Na prevzatí moci sa zúčastnil aj dr. Vavro Šrobár, ktorý v tomto historickom čase prišiel do Prahy náhodne. Nakoniec bol veľmi iniciatívny a aktívny pri preberaní moci Národným výborom a v mene Slovenska podpísal Ohlas k národu, ktorý má charakter proklamácie o vzniku Československého štátu pod titulom Ľudu československý. Národnorevolučný čin v Prahe v dejinách Čechov a Slovákov je historickým medzníkom pri vzniku československej štátnosti. Podobne významným historickým aktom bolo prijatie Martinskej deklarácie z 30. októbra 1918, kedy si slovenský národ uplatnil právo na sebaurčenie.

V Turčianskom Sv. Martine sa 30. októbra 1918 konali dve významné zhromaždenia. Predpoludním sa zišiel na dôvernej porade výbor Slovenskej národnej strany za účasti zástupcov ďalších politických strán, a to Slovenskej ľudovej strany a Slovenskej sociálnej demokracie. Výbor mal za úlohu pripraviť popoludňajšie zhromaždenie a poriešiť predovšetkým znenie Deklarácie slovenského národa.

„Na tejto dôvernej predporade sa dohodlo o programe popoludňajšieho zhromaždenia o založení Slovenskej národnej rady a dohodlo sa aj znenie Deklarácie slovenského národa. Z troch návrhov boli prerokované dva: návrh Emila Stodolu a Samuela Zocha. Keďže v Stodolovom návrhu boli široké

formulácie, po diskusii bol prijatý návrh, ktorý pripravil Samuel Zoch, ev. farár z Modry. 30. októbra 1918 o 14. hodine vo veľkej dvorane martinskej Tatrabanky v slávnostnej atmosfére za účasti asi 200 delegátov sa začalo historické rokovanie slovenského národného zhromaždenia. Otvoril ho predsedajúci Matúš Dula a v úvode slávnostne zdôraznil: Nevyspytateľným riadením Božím a s povďačnosťou uznávame zásluhu borcov za našu slobodu, za naše vymanenie z národného bezprávia. Naše postavenie sa od toho času v náš prospech celkom zmenilo...Arbiter mundi – veľhlasný prezident amerických Spojených štátov Woodrow Wilson zaujal sa za všetky utláčané národy, i za náš slovenský.“¹⁸

„Zhromaždenie jednomyselne zvolilo Slovenskú národnú radu a prijalo Deklaráciu slovenského národa. Prijatie Deklarácie slovenského národa nieslo sa v slávnostnej atmosfére. Návrh Deklarácie dôstojne prečítal a deklamoval sám navrhovateľ Samuel Zoch. Martinské zhromaždenie prijalo Deklaráciu slovenského národa manifestačne s nadšeným potleskom. Deklarácia slovenského národa z 30. októbra 1918 má charakter samostatného štátoprávneho dokumentu a je zakladajúcim štátoprávnym aktom vzniku samostatnej Československej republiky. Slovenský národ ako samostatný a svojbytný štátotvorný subjekt uplatnil svoje prirodzené právo na sebaurčenie tým, že slovenský národ sa rozhodol zrušiť zväzok s Uhorskom a s českým národom utvoriť a sankcionovať nový zväzok na princípe rovnosti a to v spoločnom československom štáte. To bolo skutočne prevratné a revolučné rozhodnutie.“¹⁹ Toto rozhodnutie dlhodobo dozrievalo na zásadách československej vzájomnosti a na základe spoločných zápasov Čechov a Slovákov. Najmä tiež zásluhou úsilia zahraničného odboja a bojov československých légii. Výnimočné zásluhy na tom mal práve Slovák Milan Rastislav Štefánik.

Martinská deklarácia bola v Prahe prijatá s obrovským nadšením. Opačná situácia bola v Maďarsku. Touto odpoveďou slovenská politická reprezentácia,

¹⁸ Pozri bližšie : PLEVZA, V. : *Rok osemnásť, Smena Bratislava 1988*, s. 73,74

¹⁹ Pozri bližšie : HRONSKÝ, M. : *Slovensko pri zrode Československa, Pravda Bratislava 1987*,.295

združená v novozvolenej Slovenskej národnej rade, urobila 30. októbra 1918 historickú bodku za viac ako tisícročnou existenciou Slovenska v rámci bývalého Uhorska. Polofeudálne Uhorsko sa v tom čase rozpadlo, keďže nedokázalo akceptovať dva moderné princípy: národnostný a demokratický. I keď maďarská politika naivne i naďalej dúfala, že zvráti závery 1. svetovej vojny a že sa jej podarí zachovať Uhorsko a zmariť vznik česko-slovenskej štátnej moci na území Slovenska.

O to bola zložitejšia situácia pri budovaní novej Česko-slovenskej republiky. Najmä zápas o Slovensko začal na poli politickom, diplomatickom a predovšetkým vojenskom. V národnom vedomí a poznaní je potrebné pripomenúť, že oslobodzovanie Slovenska bolo tiež spojené s bojmi spojeneckých armád Talianska a Francúzska proti maďarským okupantom. Netreba zabúdať, že v zápase o Slovensko vlastenecká zanietenosť i obeť neboli malé. Osobitne netreba zabúdať, že za tým sú aj obeť najvyššie a to obeť na životoch mnohých slovenských a českých dobrovoľníkov. Do zápasu o Slovensko sa zapojilo svojou činnosťou a aktivitou aj mnoho slovenských a českých vlastencov, ktorí prišli pomáhať budovať colné a pohraničné jednotky a tiež vojenské posádky, ale aj verejnú správu a školstvo.

„Medzitým došlo k významnej udalosti. 11. novembra 1918 vo Francúzsku v železničnom vagóne v meste Compiègne podpísalo Nemecko bezpodmienečnú kapituláciu. Prvá svetová vojna sa skončila. Trvala viac ako štyri roky. Na nej sa zúčastnilo 33 krajín s 1,5 miliardou obyvateľstva. Bolo zmobilizovaných vyše 70 mil. mužov a z toho 9 mil. 442 tis. ich padlo. Z územia Slovenska bolo zmobilizovaných okolo 400-450 tis. mužov, čo predstavovalo asi sedminu jeho vtedajšieho obyvateľstva. Z toho 69 700 ich padlo a zomrelo na zranenia i choroby a 61 680 bolo trvale zmrzačených.. Na konci roku 1918 vyzeral svet celkom inak ako v júli 1914.“²⁰ Ale ako pokračovať a zabezpečiť mier to mala rozhodnúť mierová konferencia.

²⁰ Pozri bližšie : HRONSKÝ, M., *Boj o Slovensko a Trianon 1918-1920*, Nár. lit.centrum, Bratislava 1998, s.103

3.2 ZÁPAS O SLOVENSKO

„14. novembra 1918 sa v Prahe zišlo na svojom prvom zasadnutí Dočasné národné zhromaždenie, aby vykonalo prvé štátoprávne akty. Národné zhromaždenie vzniklo rozšírením Národného výboru. Malo 256 členov. Bol vytvorený Klub slovenských poslancov s počtom 40 (neskôr 53) členov. O ich výbere sa rozhodovalo v Prahe bez účasti Slovenskej národnej rady. Dočasné národné zhromaždenie (tiež Revolučné národné zhromaždenie) ako revolučný orgán, prijalo Dočasnú ústavu (zákon č. 37/1918 Sb.z. a n.), ktorá spolu s tzv. recepcnou normou zák. č. 11/1918 Zb.z. a n. tvorili dočasné ústavné právne normy.“²¹ „Na základe týchto noriem boli kreované orgány štátnej moci a správy nového štátu: Národné zhromaždenie, vláda a prezident republiky. Dočasné národné zhromaždenie zbavilo habsbursko-lotrinskú dynastiu všetkých práv, vyhlásilo československý štát za republiku a potvrdilo prvú československú vládu. Za prezidenta republiky zvolilo Tomáša Garrigua Masaryka, predsedom vlády sa stal Karel Kramář., ministrom zahraničných vecí Eduard Beneš a ministrom vojny Milan R.Štefánik. Štefánik sa o zostavovaní vlády dozvedel len z tlače. Totiž v tom čase riešil závažné problémy čsl. légii v Rusku v súlade s politikou Dohody.“²²

Pred Československou vládou a Dočasným národným zhromaždením stáli neľahké úlohy. V zložitej vnútro politickej situácii bolo treba postaviť základy štátu, revziať moc, zabezpečiť výkon civilnej i vojenskej správy na celom území štátu a iné neomenej dôležité činnosti ako riešiť demokratické základy štátu, pripraviť voľby do Národného zhromaždenia, iešiť problém agrárnej reformy, menovej reformy a akútne sociálne problémy či pomerne závažné problémy v zásobovaní obyvateľstva základnými potravinami.

Dosť vážna situácia bola na Slovensku. Kým v Čechách došlo pomerne k pokojnému prevzatiu moci až na odpor v pohraničných oblastiach, na Slovensku bola situácia odlišná. Slovenské obyvateľstvo sa spontánne prihlásilo

²¹ Pozri bližšie : RÝCHLIK, J. : Češi a Slováci ve 20.století. Česko-slovenské vzťahy 1914-1945. Akademie Electronics Press Bratislava, 1997, s. 74

²² Pozri bližšie : MOSNÝ P., HUBENÁK L., JÁGER R. : Dejiny štátu a práva na Slovensku, Aprilla Košice, 2008, s. 208-211

k československému štátu. Slovenskí predstavitelia – signatári Martinskej deklarácie sa rozišli po Slovensku vysvetľovali obyvateľstvu novú situáciu a snažili sa uviesť Deklaráciu do života. Po celom Slovensku vznikali miestne národné výbory a ozbrojené národné gardy.

Ale po počiatočnom pokojnom priebehu preberania moci, nastúpil odpor. Verejné inštitúcie, vojsko, žandári, školy, pošta, železnice boli v maďarských alebo v zmaďarizovaných rukách. Maďarská vláda sa Slovenska nemienila vzdať za žiadnu cenu..

Rozpútal sa ťahavý zápas o politickú moc na Slovensku a o jeho štátne začlenenie. Začiatkom novembra otriaslo celým Slovenskom radikálne ľudové hnutie. Široké vrstvy slovenského obyvateľstva vidiecka i mestská chudoba v žalostnom povojnovom stave sa začali búriť. Na čele vzbúr boli frontoví vojaci a vojnoví invalidi. Búrili sa proti vrchnosti. Vyháňali a vyrabovali notárov, žandárov, krčmárov, obchody a školy. Slovenská národná rada vydala Ohlas k Slovákom, kde nabádali pokojnou cestou prevziať moc. Budapeštianska vláda zase sa snažila zneužiť situáciu, podporovala rozklad a vyzývala občanov, aby zachovali vernosť Veľkému Uhorsku a zakladali miestne ozbrojené Maďarské národné rady a gardy. Za daného stavu mnohí občania Slovenska žiadali Prahu, aby československá vláda pomohla riešiť situáciu.

V novembri 1918 sa preto vytvorila dočasná slovenská vláda a ministerstvo pre správu Slovenska , avšak jeho výsledky neboli výrazné , pretože všade vládli nepokoje a rozklad a vláda mala k dispozícii len skromné vojenské a četnícke sily. Stav bol taký, že maďarská vláda nechcela sa vzdať Slovenska a snažila sa vojensky ovládnuť toto územie.

Koncom roka 1919 však za podpory Prahy a pod vedením ministra pre správu Slovenska Vavra Šrobára na územie Slovenska vstúpili vojská československej armády a postupne oslobodzovali jednotlivé župy a v spolupráci s ministerstvom napomáhali ustanovovať správne a súdne orgány. Bývalý Prešporok s bohatou históriou bol premenovaný. Padol aj návrh na pomenovanie mesta názvom Wilsonov na počesť amerického prezidenta, ale

neskôr a definitívne, aj vzhľadom na bohatú históriu, zvíťazil dôstojný názov Bratislava, hlavné mesto Slovenska.

Vavro Šrobár jednoznačne prispel ku konsolidácii pomerov pri budovaní československej štátnosti na Slovensku. Ale už za jeho pôsobenia sa začali klásť základy nie duálneho ale centralistického modelu československej štátnosti. Nerešpektoval, že na Slovensku bola ustanovená suverénna Slovenská národná rada, čo bola historická chyba slovenského ministra Vavra Šrobára aj Slovenského poslaneckého klubu v Prahe. A tak Šrobárovo ministerstvo vydalo nariadenie č. 6/1919 Zb.z a n. z 8.1.1919, ktorým sa rozpúšťali všetky slovenské národné rady a výbory, vrátane ústrednej Slovenskej národnej rady.

Ako ďalšie roky ukázali, koncepcia jednotného československého národa bola základom pražského centralizmu. Takáto účelová koncepcia o jednotnom československom národe v etnickom ponímaní bola od počiatku vzniku Československa tiež základom problémov vzájomného vzťahu Čechov a Slovákov.

Vo svete neustále rezonoval politický zápas dvoch súperiacich štátov - Francúzska a Talianska, ktoré sa snažili uplatniť a udržať politický vplyv na povojnový vývoj v strednej Európe. Ešte v novembri 1918 na výzvu čs. vlády pomôcť oslobodzovať Slovensko prvé poskytlo pomoc Taliansko a následne ale až vo februári 1919 aj Francúzsko. Eduard Beneš uzavrel zmluvu s Francúzskom, podľa ktorej čs. armáda sa podriaďovala hlavnému veliteľovi spojeneckých vojsk Fochovi a teda velením československých vojsk bol poverený francúzsky generál Pellé. Napätie medzi talianskou a francúzskou vojenskou misiou spôsobené jednostranným postupom Eduarda Beneša sa snažil diplomatickými rokovaniami urovnať M.R.Štefánik 19.marca 1919, teda ihneď po príchode od čs. légii z Ruska. S maršalom Fochom tiež rokoval o otázke južných hraníc Slovenska a o povojnovom usporiadaní v strednej Európe.

Po nekonečných taliansko –francúzskych rozbrojoch a až po Štefánikovej smrti, sa Česko-slovenská vláda rozhodla podporiť francúzsku vojenskú misiu. A tak 1. júnom 1919 bola talianska vojenská misia na čele s generálom

Piccionem odvolaná a velením čs. vojsk v ČSR bol prezidentom poverený a zmocnený francúzsky generál Maurice César Joseph Pellé. Takto Francúzsko vyhralo konkurenčný boj s Talianskom o vplyv v čs. ozbrojených silách. Tým pádom Taliansko na mierovej konferencii prestalo podporovať záujmy Československa, pretože Praha sa v politike neriadila taktikou generála Štefánika: vážiť si každého spojenca.

Boje o Slovensko s Maďari preukázali, že sa sloboda rodila veľmi ťažko za obetí obidvoch národov. To prispelo k tomu, že potreba československej štátnosti a jednoty sa preukázala a osvedčila v zápase o Slovensko. Podiel českého národa na tomto zápase bol nemalý. Aj príchod českej inteligencie pre začiatok plného národného života slovenského národa bol nesporným prínosom. V histórii sa toto obdobie veľmi nepripomína. Na druhej strane jednostranne uplatňovanie centralistických princípov nového štátu neprispelo k vzájomnej dôvere Čechov a Slovákov.

3.3 PARÍŽSKA MIEROVÁ KONFERENCIA

V polovici decembra 1918 francúzske ministerstvo zahraničných vecí zaslalo víťazným štátom Dohody a ich spojencom pozvánky na Parížsku mierovú konferenciu. Konferencia bola zvolaná na 18. januára 1919. Mala rozhodnúť a napísať záverečnú kapitolu veľkého vojenského konfliktu prvej svetovej vojny.

Zúčastnili sa na nej zástupcovia 32 štátov, zoskupených okolo dohodových veľmoci –USA, Veľkej Británie, Francúzska, Talianska a Japonska. Boli rozdelené do štyroch kategórií:

1.uvedené dohodové veľmoci, ktoré konali a rozhodovali o záujmoch všeobecného charakteru;

2.krajiny, ktoré viedli vojnu, a ktoré sa zúčastňovali schôdzi, kde sa prerokovali otázky, ktoré sa ich týkali (ČSR, Belgicko, Poľsko, Srbsko ...);

3.krajiny, ktoré prerušili diplomatické styky s nemeckým blokom, zúčastnili sa schôdzi podľa pozvania.

4. neutrálne štáty, ktoré tiež rokovali na základe pozvanie veľmoci.

Obrázok 9 Parížska mierová konferencia

Československo sa zúčastňovalo konferencie ako štát bojujúci na strane víťazných mocností Dohody. A to vďaka výnimočnému diplomatickému (teda Štefánikovmu) úsiliu zahraničného odboja Československej národnej rady v Paríži a predovšetkým zásluhou účasti a obeti československých légii v I. svetovej vojne po boku Dohody. Mierová konferencia kvalifikovala vznik Československa a jeho územia cestou originálnou, teda pôvodnou a to uplatnením historického a prirodzeného práva Čechov a Slovákov. Z tohto titulu sa Československo zúčastňovalo na mierovej konferencii v Paríži ako kompetentný štát a v mierových zmluvách vystupovalo ako zmluvná strana.

„Najskôr mal delegáciu do Paríža viesť sám prezident T.G.Masaryk, ktorý sa v decembri 1918 vrátil z USA do vlasti. Ale sa ukázalo, že nie je vhodné, aby prezident viedol delegáciu. Druhý vedúci predstaviteľ čs. zahraničného odboja, vynikajúci diplomat, generál Milan Rastislav Štefánik v tom čase sa nachádzal medzi légiami na Sibíri a do Paríža sa vrátil až koncom marca 1919. A tak sa

vedúcim čs. delegácie stal prvý predseda čs. vlády Karel Kramář, ktorý v zahraničí nebol známy. A tak dušou delegácie bol druhý zmocnenec, cez vojnu tretí činiteľ zahraničného odboja, minister zahraničných vecí Eduard Beneš.²³

„Beneš v Paríži odviedol kus práce. Ako obvykle sťažoval sa Masarykovi na údajnú neschopnosť Kramářa a žiadal, aby sa mierových rokovaní zúčastnil Štefánik s odôvodnením *Ja mu dám tisíckrát prednosť pre Kramářom. Ale po návrate Štefánika Beneš už intrigoval, pretože Štefánik kritizoval jeho prácu i niektoré nedostatky spojené so vznikom štátu. Generál Štefánik dbal na dobré diplomatické vzťahy k mocnostiam k Taliansku a najmä k Francúzsku a práve tie boli základom našich dobrých pozícií aj pre delegáciu na mierovej konferencii. Zdôrazňoval vážiť si všetkých, ktorí nám v zahraničnom odboji pomáhali. Pristupoval k problémom svetovej politiky nie z pohľadu pražských politikárov ale v širších európskych dimenziách.*“²⁴

Šťastím bolo, že generálnym tajomníkom československej mierovej delegácie bol mladý americký Slovák, podpredseda Slovenskej ligy Štefan Osuský. Veľmi sa zaslúžil o odboj aj tým, že na osudoch Slovákov a Čechov zainteresoval Wilsonovho poradcu profesora G.Herrona. Mal priamy kontakt na americkú delegáciu. Po odstúpení predsedu vlády Karla Kramářa z komisie, členom československej delegácie na konferencii sa stal Štefan Osuský spolu s Eduardom Benešom a k záveru najmä pri rokovaníach s maďarskou delegáciou Štefan Osuský prakticky viedol našu delegáciu.

Politik a diplomat Štefan Osuský narodil sa v Brezovej pod Bradlom. Ako vlastenca ho vylúčili zo všetkých škôl v Uhorsku. V roku 1905 emigroval do USA, kde vyštudoval filozofiu, teológiu, prírodné vedy a právo. Takto pripravený aktívne vstúpil do politiky v USA. Na požiadanie svojho kraja Milana Rastislava Štefánika prišiel do Paríža pomáhať čs. zahraničnému odboju. Bol verný odkazu Štefánika a robil česť našej vlasti v zahraničnej politike. K záveru 1. svetovej vojny sa rozišiel s Benešom pre jeho protislovenský postoj.

²³ Pozri bližšie : HRONSKÝ, M. : *Boj o Slovensko a Trianon 1918 – 1920, Národné literárne centrum, Bratislava 1998, s.204*

²⁴ Pozri tamtiež : HRONSKÝ, M. : *Boj o Slovensko a Trianon 1918 – 1920, Národné literárne centrum, Bratislava 1998, 205 a 206*

Pre našu delegáciu na mierovej konferencii kľúčovou otázkou bolo určenie hraníc nového štátu s Poľskom ale najmä s Maďarskom. Hranice s Poľskom boli sporné len na Tešínsku. Na toto územie si uplatňovali nároky poľská aj česká strana. Dokonca jednotky čs. vojska začali obsadzovať tieto územia. Spor sa dostal pod medzinárodnú kontrolu. Medzitým ministri zahraničia E. Beneš a W. Grabski dohodou 10. júna 1920 v Spaa spor vyriešili kompromisom a to na úkor slovenského územia.

Ale najťažšou otázkou zostalo určenie a vymedzenie južnej slovensko-maďarskej hranice. Podklady pre mierovú konferenciu pripravoval dr. Štefan Osuský so skupinou odborníkov pre otázky etnografické, geografické a štatistické. Podkladom boli demarkačné čiary zabezpečené diplomaticky a vojensky predstaviteľmi vojenských misií spojeneckých vlád Talianska a Francúzska. Naša delegácia očakávala, že pri riešení mierovej zmluvy s Rakúskom v súvislosti s odstúpením územia Burgenlandu Maďarskom, budú riešené aj naše nároky na časti územia smerom k Šopronu, ako predmestie Bratislavy. Táto požiadavka splnená nebola ani požiadavka na koridor k Juhoslávii. Ako už bolo uvedené v prospech ČSR bolo doriešené územie Petržalky ako predmestie a súčasť Bratislavy.

Dňa 17. januára 1919 Štefánik odcestoval zo Sibíri do Paríža aby sa zúčastnil mierovej konferencie. Tu sa stretol s novovymenovaným ministerským predsedom K. Kramárom, s ministrom zahraničných vecí E. Benešom. Štefánik pochopil situáciu aká sa v nových podmienkach vytvorila, preto keď mu Kramář ponúkol rezort ministra obrany, tak ho odmietol, súc definitívne rozhodnutý podať demisiu. Chcel sa vrátiť do Vladivostoku a tam napomáhať odchodu légií do Európy a po skončení tejto úlohy by sa vrátil k astronómii, hovoriac, že „generálske hviezdy rád obetuje skutočnému svetu hviezd.“

Na Slovensku ho však čakala ešte neodkladná úloha, a to urovanie sporov medzi talianskou vojenskou misiou, ktorá prišla zabezpečovať demarkačnú čiaru medzi Slovenskom a Maďarskom, prípadne pomôcť odvrátiť pripravovaný útok maďarských vojsk do Horného Uhorska, teda na Slovensko. Túto misiu viedol

taliansky generál Piccione. Vo februári 1919 sa stal náčelníkom generálneho štábu čsl. armády generál Pellé, náčelník francúzskej vojenskej misie. Medzi týmito dvoma vojenskými misiami vznikali kompetenčné spory najmä preto, že vojenské rozhodnutia gen. Piccioneho neboli vždy, podľa veliteľa čsl. jednotiek u nás doma plukovníka Šnejdárka, šťastným riešením situácie na juhu Slovenska. Masaryk a minister pre správu Slovenska V. Šrobár, mu prestali dôverovať, preto V. Šrobár naliehavo volal Štefánika na Slovensko, aby sa tento spor pokúsil urovnať a prípadne prevzal celú vojenskú situáciu do svojej kompetencie. Štefánik pochopil, že tu nejde len o spor dvoch generálov, ale o rozšírenie vplyvu dvoch víťazných mocností nad novovzniknutým štátom. Preto riešil situáciu v Paríži a Ríme. S maršalom Fochom sa v Paríži ľahko dohodol. Teraz ho čakalo Taliansko. V Paríži sa ešte rozlúčil so svojimi priateľmi u pani de Jouvenel. Rozlúčky bola prítomná aj novinárka Louise Weissová jeho priateľka a pomocníčka, ktorá vtedy netušila, že o niekoľko dní neskôr, píšuc nekrológ, povie: „Bolo to dieťa. Pred dejinami sa však týči ako obor.“ Po príchode do Talianska Štefánik gen. Diazovi naznačil, že úloha gen. Picconeho sa skončila tým, že sa československé jednotky, sformované v Taliansku včlenili do novej armády, ktorá sa práve organizuje za pomoci Francúzov.

4. TRAGICKÁ NEHODA

Dňa 20. 4. 1919 pricestoval Štefánik do Padovy, kde na generálnom štábe talianskej armády prerokoval s gen. Badogliom otázku odchodu talianskej misie gen. Piccioneho zo Slovenska. Ešte stačil zabezpečiť výstroj pre nové jednotky, ktoré sa po skončení vojny vytvorili zo zajatcov v Taliansku. Taliani mu pripravili lietadlo na prelet do Bratislavy, dôvodiac, že nepocestuje vlakom lebo sa nechce dotknúť rakúskej pôdy. Ešte sa zdôveril náčelníkovi čsl. vojenskej misie Jánovi Šebovi, že by sa rád usadil pri polostrove Sermione, keďže očakáva, že začiatkom júna sa zmení jeho súkromný život. V utorok 29. apríla ešte vydal rozkaz novým práporom, vytvorených zo zajatcov, napísal zároveň list markíze Benzoni a požiadal Šeba, aby ho doručil.

V tom čase už francúzsky major Fournier zabezpečuje prípravu pristávacej plochy západne od Vajnor, aby dňa 4. mája 1919 na túto plochu mohol gen. M. R. Štefánik pristáť. Tesne pred pristátím prevzal z obáv zhoršeného počasia od pilota npor. Giotto Mancinelliho-Scottiho riadenie, ale nepristali šťastne. Lietadlo na palube ktorého boli okrem Štefánika a pilota aj seržant Umberto Merlini a strelec Gabriele Aggiustimi, sa zrútilo na pravé poludnie neďaleko Ivánky do poľa. Od roku 1923 stojí na tomto mieste pamätník v tvare pyramídy.

Obrázok 10 Zábery leteckej nehody v Ivánke pri Dunaji

Ostali najmenej tri verzie nožnej príčiny havárie trojmotorového Caproni 450:

Prvá teória - porucha stroja, resp. chyba v riadení, vyvolaná okamžitou indispozíciou. Táto teória ostala aj oficiálnou hoci sa havária lietadla precízne nikdy nevyšetrila a úplne nevysvetlila. Podľa oficiálnych správ bolo príčinou zlé počasie (to však svedecké výpovede vyvrátili – v ten deň bolo slnečno a slabý vietor), technická porucha lietadla (avšak škody spôsobené na stroji, veľké možnosti na núdzové pristátie a svedkami opisovaný výbuch viditeľný zo vzdialenosti vyše 10 km tomu nenasvedčuje) a strel'ba Maďarov (táto teória je však veľmi nepravdepodobná).

Druhá teória – atentát = M.R. Štefánik sa stal obeťou stretu francúzskeho a talianskeho geopolitického záujmu v strednej Európe či mocenských ambícií Edvarda Beneša a Tomáša G. Masaryka. Tomuto faktu nasvedčuje prudké nepriateľstvo medzi Štefánikom a Benešom po odhalení Benešovej tajne podpísanej zmluvy s Francúzskom (v neprospech Talianska) a po zistení spreneverení darov zahraničných Slovákov na chod česko-slovenských légii. Takisto neschopnosť vládnucích kruhov pridelit' Štefánikovi dôstojnejšiu funkciu v novej vláde, nie symbolickú funkciu ministra vojny bez vojakov.

A tu dochádza k veľmi veľa otáznikom, ako napríklad Masarykov odkaz Benešovi do Paríža: „Rozšírila sa správa, že zajtra príde Štefánik,...som zvedavý“ Alebo z kruhov blízkych Hradu sa v literatúre spomínajú výroky, ako že: „zajtra bude smútok,“ či „vlajky budú napol žrde“ a i. No najviac otáznikov vyvoláva neúčast' na privítacom ceremoniály vtedajšieho dočasného ministra pre správu Slovenska V. Šrobára, na pozvanie ktorého vlastne túto cestu Štefánik vykonal. Ved' očakávať na letisku jedného z najvýznamnejších členov zahraničného odboja, ktorý pre vznik I. ČSR vykonal toľké veci, bolo v zmysle protokolu jeho povinnosťou.

„Podľa zástancov tejto teórie sú dôkazmi o atentáte pitevná správa, priebeh nehody ako aj fakt, že svedecké výpovede obsahujúce zmienku o strel'be boli vyšetrojúcimi orgánmi ignorované. Niektorí svedkovia tvrdili, že počuli

strelbu alebo videli vojakov z kasárni páliť na lietadlo. Podľa svedeckej výpovede pplk. Rudolfa Fabiána, sa na lietadlo strieľalo aj napriek tomu, že letci leteli nízko, kričali a mávali bielymi vreckovkami. Taktiež sa domnieval, že možné by bolo, že vlastné hliadky rozostavené u Ivanky na lietadlo strieľali.²⁵“

Za ďalší dôkaz je považovaný príbeh rádiatelegrafistu Jiřího Formana, uverejnený 26. mája 1996 v českých novinách Nedělní hlasatel vydávaných v Kanade. Podľa neho dostali prvé hlásenie o Štefánikovom prílete, no v druhom hlásení bolo lietadlo označené za nepriateľské a vydaný rozkaz na jeho zostrelenie. Z obavy o stíhanie spolu so svojím spolupracovníkom, takisto svedkom incidentu, emigrovali do Francúzska. Po návrate do vlasti sa nedokázali skontaktovať s priateľmi z jednotky, pretože už nežili (podľa príbuzných sa stali obeťami havárie, našli ich obesených a pod.). Táto teória preto predpokladá, že nepohodlní svedkovia boli odstránení tajnou políciou.

Tretia teória - politikou sklamaný, unavený a svojou chorobou deprimovaný Štefánik si sám našiel spôsob svojho odchodu. Táto verzia ale nezodpovedala charakterovým vlastnostiam Štefánika, lebo vziať život aj trom členom posádky, pre takú vec by sa on ťažko odhodlal, veď napokon bol už rozhodnutý sa venovať vedeckej práci, keď jasne povedal: „generálske hviezdy rád obetujem skutočnému svetu hviezd.“

²⁵ <http://www.klubsmrs-bratislava.sk/sk/M-R-Stefanik/Zivotopis.html>, 2.2.2014

4.1 MÝTY OKOLO SMRTI M.R.ŠTEFÁNKA²⁶

M. R. Štefánik zomrel počas leteckej havárie 4. mája 1919 pri Vajnorochoch. Presná príčina havárie nebola nikdy objasnená. Otáznikov je aj 95 rokov po jeho smrti veľa. S pravidelnou periodicitou sa v médiách objavujú „najnovšie“ a „zaručené“ pravdy o jeho smrti. V nasledujúcej časti je uvedených niekoľko verzií slovenských historikov.

Ľudovít Holotík 1958

„... po prilete cudzieho lietadla nad Bratislavou začali niektorí vojaci bratislavskej posádky protileteckú paľbu v presvedčení, že ide o maďarské lietadlo. Talianska trikolóra, ktorá je podobná maďarskej, bola nepochybné príčina streľby na lietadlo.” Za Štefánikovu smrť je zodpovedná „kontrarevolučná psychóza československej buržoázie”, ktorá vraj vyvolala nespravodlivú vojnu a začala intervenciu proti Maďarskej republike rád.

Jan Rychlík

v diele Češi a Slováci ve 20. století 1997: „Rôzne nepodložené tvrdenia o tom, že lietadlo Štefánika bolo zostrelené, nemajú oporu vo faktoch. Vyšetrujúca talianska vojenská komisia za príčinu havárie označila poruchu lietadla alebo zlyhanie pilota.”

Milan Stanislav Ďurica

Označuje haváriu za politickú vraždu. „Je veľmi pravdepodobné, že šlo o úmyselné zostrelenie lietadla, lebo Štefánik svojimi postojmi voči Masarykovi a Benešovi v poslednej fáze odboja, najmä v otázke postavenia Slovenska, ale aj v otázke osobnej pozície v novom štáte, stal sa nepohodlným partnerom, s ktorým si nevedeli rady.”

²⁶ Všetky verzie historikov sú dostupné z <http://www.sme.sk/c/2306274/milan-rastislav-stefanik-milovany-a-zatracovany.html>, 2.2.2014

Dušan Kováč

(zverejnil svedectvo francúzskeho generála Janina): „Štefánik spáchal samovraždu. Bezprostredným dôvodom bolo sklamanie a depresia, vyvolaná neúspešnou sibírskou misiou z konca roku 1918 v kombinácii so stále sa zhoršujúcou chorobou. Jeho vnútorný konflikt navyše umocnila parížska roztržka s Benešom, týkajúca sa zahraničnopolitickej orientácie budúceho Československa. Svojím spôsobom sa cítil aj nedocenený a odsunutý na vedľajšiu koľaj“.

4.2 NAJZNÁMEJŠIE VÝROKY M.R.ŠTEFÁNIKA²⁷

Tragická nehoda, ktorá dodnes zanechala množstvo otázok a nie je celkom jednoznačne objasnená, ukončila predčasne život veľkého Slováka. Jeho pozostatky sú uložené v Mohyle na Bradle nad jeho rodnými Košariskami. Na jeho pamiatku sa pomenovalo množstvo ulíc a námestí po celom Slovensku, jeho socha sa týči v nejednom slovenskom parku a jeho busty zdobia nejednu kanceláriu vládnych činiteľov. Pocta mu bola vzdaná aj tým, že jeho podobizeň bola na päťtisícokorunovej bankovke, bolo po ňom pomenované letisko v Bratislave či Akadémia ozbrojených síl.

Jeho najväčšie činy boli pretransformované do vzniku Československého štátu a jeho poslanstvo bude pretrvávať aj vo výrokoch, ktoré počas života vyslovil. Tu je hŕstka z nich.

"Obsahom životným môže byť úsilie a láska. Tieto dva princípy mi boli kompasom, keď som sa vydal na cestu..."

²⁷ Všetky citácie citované z JEDINÁK, D. : M.R.Štefánik, dostupné z http://www.hvezdaren.sk/zaujímavosti/spomienky-na-vyznacnych-fyzikov/milan-rastislav-stefanik-vynikol-vo-svete-vedy-i-politiky.html?page_id=939, 17.2.2014

"Hviezdy riadia môj život, ony mi privolávajú: slúž kráse a šír šťastie... Kto kráča energicky a vedomý si cieľa, ovláda svoj osud takmer dokonale."

"Ak sa chceme osamostatniť, musíme sa napred vyznačiť mravným pokrokom."

„Generálske hviezdy veľmi rád obetujem skutočnému svetu hviezd... Verím vo vývoj vedy a preto vo vývoj všetkého, čo je šľachetné a človečenstvu prospešné... Mne značí veda organizáciu, poctivú snahu lúštiť hádanku existencie, dať maximum obsahu nášmu životu."

"Národ náš vždy sústavne, húževnato obhajoval ideu všeľudskej spravodlivosti s vedomím, že tento ideál dosiahne disciplinovaným úsilím, vrúcnosťou a pravdivosťou duše. Myšlienka slobody, myšlienka boja proti násiliu vinie sa ako zlatá niť všetkými obdobiami našej minulosti... usilujeme sa o riešenie všeľudských problémov, usilujeme sa o triumf pravej lásky. V národnej reči toto úsilie nazývame demokratizmom. Áno, chceme organizovanú spoločnosť, chceme poriadok, teda súdy, systematickú kontrolu jednotlivca, chceme vedu, ktorá by nám dala prostriedky prebiť sa temnými pralesmi ľudskej nevedomosti a ľudskej brutality, chceme umenie, ktoré by zušľachtovalo náš život, chceme kráľovstvo prekrásnych princípov morálky, ktoré svojou žiarou rozvíjajú dušu a dovoľujú jej usmievať sa, chceme náboženstvo čistej lásky, po ktorom túži ľudská duša. To všetko sme chceli a chceme; máme teda plné právo nazývať sa národom demokratickým."

"Chcem prispieť i ja - v tom úsilí vidím moju oddanosť, lásku k môjmu národu a k bytostiam, ktoré sú a budú mi večne milé. Nech je každý z nás dnes lepším, ako bol včera a vlast' naša bude veľká a slávna."

"Cieľom je úsilie: byť mravným, aby mravnosť bola prehĺbená, teda intelektuálnym zdokonaľovaním viesť v harmóniu seba so zákonmi sveta."

„Mojou jedinou ctižiadosťou je snaha využiť každý okamih na rozvoj schopností srdca a ducha... Účelne a logicky žije len ten, kto využíva každý

okamih na prehĺbenie intelektu. Čím bystrejší je náš um, čím väčšie je množstvo, v nás spracovaných vedomostí, tým hlbšia je súdnosť človeka, tým jasnejšia je a vrúcnejšia jeho pomoc vonkajšiemu svetu."

"Niet slobody, kde niet vzdelania a charakteru... Konanie dobra! Tot' ten kameň múdrosti... Teraz ide o to, premeniť duše, a to bude nové víťazstvo, ktoré musíme dobyť, pretože akýkoľvek ďalší pokrok závisí od tejto činnosti."

"Je potrebné ľudí učiť veriť, je potrebné ich milovať napriek všetkým chybám, je potrebné učiť ich milovať, ale je nevyhnutné tiež pracovať a učiť iných pracovať!"

"Búrlivý bude môj život a plný zápasu. So šťastím by som sa delil, ak však padnem, chcem padnúť sám... žil som večnosť v sekundách."

"Namáham sa, borím, riskujem, kombinujem i docielim, ale len dočasne. Tými najrôznejšími a najfantastickejšími cestami sa tlčiem - avšak nemôžem do prístavu."

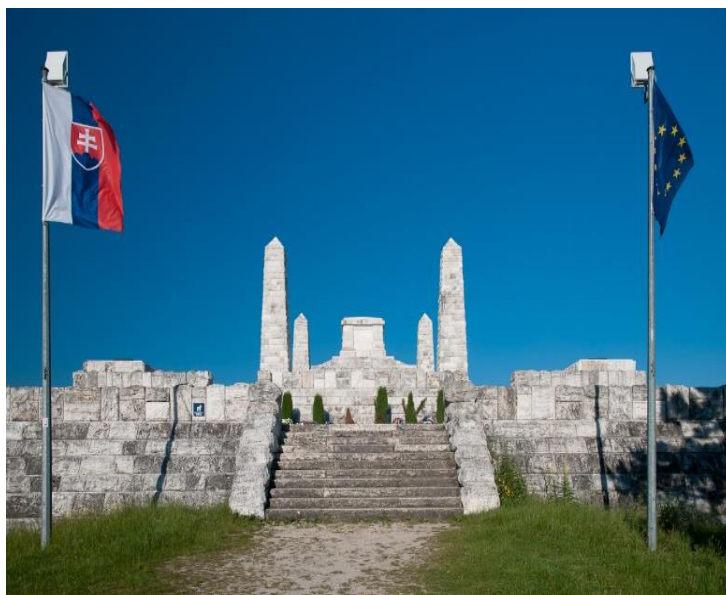
"Je treba ísť. Neustále ísť..."

"Veriť, milovať, pracovať."

4.3 PAMÄTIHODNOSTI SPOJENÉ S M.R.ŠTEFÁNIKOM

To, že M.R.Štefánik patrí k najvýznamnejším osobnostiam slovenských dejín, dokazuje aj množstvo pamätihodností a kultúrnych pamiatok na celom území Slovenska.

Najväčšou hmotnou pamiatkou po ňom je mohyla generála M. R. Štefánika, ktorá je miestom jeho posledného odpočinku. Týči sa blízko jeho rodnej obce Košariská, na vrchu Bradlo (544 m.n.m), nad mestom Brezová pod Bradlom. Objekt mohyly, dielo národného umelca Dr. h.c. Dušana Sama Jurkoviča, svojím umiestnením v krajine a svojím kompozičným, hmotovým, priestorovým a materiálovým ponímaním predstavuje vrcholný štandard európskej

monumentálnej architektonickej tvorby. S jej výstavbou sa začalo dňa 11. júla 1927. Jurkovič stavbou nahradil pôvodný jednoduchý hrob v tvare kríža, v ktorom bol pochovaný Štefánik spolu s tromi talianskymi vojakmi, len niekoľko dní po svojej smrti.

Obrázok 11 Mohyla M.R.Štefánika v Brezovej pod Bradlom

Jeho socha v nadživotnej veľkosti sa týči na námestí pred Národným divadlom na nábreží Dunaja v Bratislave. Autorom sochy M. R. Štefánika je český sochár Bohumil Kafka (1878 – 1942) profesor na Akadémii výtvarných umení v Prahe. Kafka o pár rokov starší ako Štefánik prišiel do Paríža v roku 1905, stretával sa so Štefánikom a mal možnosť poznať nielen jeho povahu a záujmy, vzťah k umeniu, vede a politike, ale aj jeho fyziognómiu. V rokoch 1928 Kafka vytvoril sochu Štefánika ako letca, keďže Štefánik sa v leteckej uniforme vracal do slobodenej Československej republiky a ako aktívny letec si vyslúžil pozornosť francúzskej generality. Kafka charakterizoval svoje dielo nasledovne:

„Pojal jsem pomník gen. M. R. Štefánika tak, aby osobnost tohoto velkého syna Slovenska byla vyjádřena v plném jeho hrdinském, národním a státním významu. Vytvořil jsem Štefánika jako generála ve chvíli odletu s poselstvím svobody svému lidu do domoviny“²⁸.

Pravá noha Štefánikovej sochy vysunutá dopredu naznačuje aktivitu postavy, ktorá kráča za určeným cieľom. Zvitok listiny, ktorú drží v ľavej ruke možno považovať za symbol dobrej správy ktorú prináša. Za Štefánikom sa týči mohutný pylón so symbolom československých légii, ktorých zakladateľom bol

práve M. R. Štefánik. Na vrchu pylónu je umiestnená socha leva, ktorý nie je heraldický lev z českého znaku, ale je prastarý symbol sily a dôstojnosti, zdôrazňujúci moc, sebavedomie a silu na vzostupe. Lev chráni štátny znak, symbol zvrchovanosti národa a štátu. Je to symbolické vyjadrenie významu légii pre vznik československého

Obrázok 12 Socha M.R.Štefánika na nábreží Dunaja V Bratislave

štátu.

²⁸ <http://www.nadaciamrs.sk/historia-prveho-pamatnika/pamatnik-milana-rastislava-stefanika-v-bratislave>, 25.2.2014

Štefánikovu sochu takisto nájdeme v Trnave. Trnava je prvým mestom, kde z iniciatívy Matice slovenskej odhalili jeho sochu od akademického sochára Jána Koniarka. Socha v životnej veľkosti má 167 cm a je považovaná za jednu z jeho najvernejších podôb.

Okrem toho väčšie či menšie podobizne M.R.Štefánika sú napr. na námestí v obci Predmier pri Žiline, v Komárne v Parku M.R.Štefánika, v Humennom či v Martine.

V obci Košariská bolo založené Múzeum Milana Rastislava Štefánika. Bolo otvorené v roku 1990 v rodnom dome M. R. Štefánika - v bývalej evanjelickej fare. Ide o memoriálne múzeum, ktoré prostredníctvom svojej expozície podáva komplexný pohľad na Štefánikovu osobnosť. V šiestich miestnostiach sa múzejne dokumentuje jeho životná dráha, súkromie a záľuby, no najmä jeho vojenská, diplomatická a politická činnosť.

Založená bola i *Spoločnosť Milana Rastislava Štefánika*. Je to občianske združenie, ktoré rozvíja a organizuje svoju činnosť v zmysle myšlienkového odkazu M. R. Štefánika v duchu zásad vlastenectva, humanizmu a demokracie. Spoločnosť bola založená v roku 1990 a má v súčasnosti viac ako 1000 členov po celom Slovensku i v zahraničí. Základným poslaním SMRŠ je sprostredkovať poznatky o živote a diele M. R. Štefánika a aktualizovať jeho odkaz pre súčasnosť, naplňovať a uvádzať do života ideály a hodnoty demokratickej spoločnosti, princípy slobody, humanity, spravodlivosti, tolerancie, priateľstva, spolupráce a rovnoprávneho postavenia občanov, národov a národností. Veľké úsilie zameriava SMRŠ na šírenie dobrého mena SR v zahraničí, podporu kultúrnych aktivít a rozvoj duchovných a národných hodnôt. Osobitným poslaním SMRŠ je podnecovať záujem mládeže o poznávanie a pochopenie postojov a hodnôt, ktoré M. R. Štefánik vyznával, aby sa pre ňu stal vzorom hodným nasledovania.

II PRAKTICKÁ ČASŤ

5. VÝSKUM ZAMERANÝ NA ZNALOSTI ŠTUDENTOV ZÁKLADNÝCH A STREDNÝCH ŠKÔL SÚVISIACICH S PROBLEMATIKOU M.R.ŠTEFÁNICA A VZNIKU ČSR

5.1 POPIS A METÓDY VÝSKUMU

V teoretickej časti som popísal osobu gen. M.R. Štefánika a jeho neodškriepiteľné významné miesto v československých dejinách. V praktickej časti diplomovej práce som sa rozhodol urobiť výskum znalosti žiakov základných škôl o problematike popísanej v teoretickej časti práce.

V prvom kroku som zisťoval na Štátnom pedagogickom ústave SR, ktorý je ako podriadený orgán Ministerstva školstva zodpovedný za študijné osnovy pre základné a stredné školy, v ktorých ročníkoch a v akom rozsahu sa vyučuje o gen. M.R.Štefánikovi.

Bol som informovaný, že tejto problematike sa vyučuje na predmete dejepis v ZŠ v 9.ročníku a v gymnáziách so 4-ročným štúdiom v 3. ročníku. Rozsah vyučovania o Štefánikovi je na učiteľovi. Štefánik sa nachádza aj v obsahovom ale aj vo výkonovom vzdelávacom štandarde na oboch typoch škôl. V učebnici dejepisu: D.Kováč, V.Kratochvíl, I.Kamenec a H. Tkadlečková: Pátrame po minulosti - dejepis pre 9. ročník ZŠ a pre 4. ročník gymnázia s osemročným štúdiom je Štefánikovi venovaná celá vyučovacia téma (t.j. 2 strany knihy). V učebnici pre gymnázia: A. Bartlová, R. Letz: Dejepis - národné dejiny pre 3. ročník gymnázia sa Štefánik spomína v kapitole Slovensko v rokoch pred prvou svetovou vojnou.

V rámci diskusie s vyučujúcimi som bol informovaný, že základná škola organizuje aj jednodňové výlety do Múzea M.R. Štefánika, ktoré sa nachádza v Ivánke pri Dunaji neďaleko Bratislavy. V rámci exkurzie sú študentom dopĺňané informácie o tejto osobnosti a skutočnostiach, ktoré predchádzali alebo sa stali počas prvej svetovej vojny. Výnimočne sa organizuje aj výlet k Mohyle pod Bradlom, kde je M.R.Štefánik pochovaný.

V ďalšom kroku som zostavil dotazník s jednoduchými otázkami, na základe ktorého som analyzoval znalosti študentov. Dotazník (viď. Príloha 1) obsahoval tieto otázky:

1. Kto to bol M.R. Štefánik ?
2. V ktorom období žil?
3. Prečo je považovaný za významnú osobnosť slovenských dejín?
4. V ktorom ročníku a v akom rozsahu ste sa o ňom učili? Bolo to podľa teba postačujúce alebo si myslíš, že by sa mu malo venovať viac priestoru v učebných osnovách?
5. Poznáš nejakú zaujímavosť z jeho života?

Následne som požiadal vyučujúcich na bratislavskej základnej škole na Jelenej ulici v Bratislave a bilingválnom gymnáziu na Českej ulici v Bratislave, aby rozdistribuovali dotazník žiakom. Na základnej škole bol dotazník rozdáný 24 študentom 9. ročníka klasickej triedy (ďalej len “9K trieda”) a 15 študentom 9. ročníka špeciálnej triedy žiakov so špecifickými poruchami učenia (ako napr. dyslexia, dysortografia, dysgrafia atď., ďalej len “9Š trieda”). Okrem toho dotazník vyplnilo aj 25 žiakov 4. ročníka bratislavského gymnázia (ďalej len “4G trieda”).

Aj v skupine žiakov klasickej 9. triedy aj v 4. ročníku gymnázia boli dvaja študenti, ktorí dotazníku neprikladali dôležitosť a na všetky otázky odpovedali “svojsky” odpoveďami ako napríklad “je to na googli”, “neučili nás to” alebo “nechce sa mi písať” a pod. Vzhľadom na to, že nepredpokladám, že to odzrkadľovalo ich vedomosti, som ich odpovede z analýzy vylúčil.

Takže celkový počet dotazníkov, ktorých odpovede som vyhodnocoval, bol 60, t.j 22 žiakov 9K triedy, 15 žiakov 9Š triedy a 23 žiakov 4G triedy.

V súvislosti so žiakmi špeciálnej triedy, ktorí vyplňovali dotazník je potrebné podotknúť, že títo žiaci dosahujú častokrát lepšie výsledky ako žiaci bežných tried keďže sa im okrem klasických pedagógov ešte venujú aj rodičia po vyučovaní vo väčšej miere ako to je u žiakov bez poruchy učenia. Takisto v súvislosti so žiakmi gymnázia je potrebné dodať, že látku o M.R. Štefánikovi a vznik ČSR preberali na vyučovaní krátko predtým ako vyplňovali dotazník, takže mali túto tému čerstvo v pamäti.

Zo získaných informácií som stanovil, koľko percentuálne bolo správnych odpovedí v jednotlivých triedach za jednotlivé otázky a v závere vyhodnotil výskum.

5.2 CIEĽ VÝSKUMU A STANOVENÉ HYPOTÉZY

Cieľom výskumu bolo analyzovať vedomosti študentov a na základe získaných odpovedí navrhnúť opatrenia pre vyučovací proces. Pred vyhodnotením samotných dotazníkov som si stanovil nasledujúce hypotézy (H1-H4):

H1 – Predpokladám, že všetci študenti stredných škôl budú vedieť kto to bol M.R.Štefánik a zo žiakov základnej školy to bude vedieť minimálne 80%.

H2 – Minimálne 80% všetkých študentov bude vedieť, v ktorom období žil.

H3- Minimálne 80% respondentov budú spájať M.R.Štefánika so vznikom ČSR

H4- Minimálne 75 % respondentov bude poznať aspoň jednu zaujímavosť z jeho života

5.3 ANALÝZA ZÍSKANÝCH INFORMÁCIÍ

Na prvú otázku “*Kto bol M.R. Štefánik?*” v triede 9. ročníka so žiakmi s poruchami učenia boli odpovede vo všetkých prípadoch správne, najčastejšie študenti uvádzali, že bol letcom, generálom, astronómom. Piaty žiaci uviedli že bol vojakom, traja že aj politikom. Jeden žiak uviedol odpoveď, že bol “Slovák a mal francúzske občianstvo”, čo je takisto správne hoci poňaté pomerne

všeobecne. Odhliadnuc od tejto odpovede, sa dá povedať že otázka bola zodpovedaná na 100%.

V klasickej triede 9. ročníka bola takisto najčastejšou odpoveďou vojak, letec, generál alebo astronóm. Dvaja študenti nesprávne uviedli, že bol kozmonaut. Ani jeden žiak nenapísal, že bol aj politikom Vzhľadom na uvedené, v tejto triede bola táto otázka zodpovedaná na 90%.

V triede 4. ročníka gymnázia boli opäť odpovede najsofistikovanejšie a väčšinou správne. Najčastejšie generál, letec, vojak, vedec. Desiati žiaci však uviedli že bol aj politikom, dvaja dokonca upresnili, že bol ministrom. Takisto sa tu vyskytli odpovede ako dobrodruh, bádateľ, cestovateľ. Jeden žiak spolu s ďalšími odpoveďami napísal, že bol astronautom, čo síce nie je správne, ale predpokladám, že len použil nesprávny výraz pre astronóma a jeho odpoveď nebudem považovať za nesprávnu, keďže spolu s tým uviedol aj že bol generálom a politikom. V tejto triede bola teda otázka zodpovedaná na 100%.

(Vid'. Tabuľka č.1)

	9. ročník špec. trieda (15 resp.)	9. ročník klasickej trieda (23 resp.)	3. ročník gymnázia (22 resp.)	Celkovo (60 resp.)
Správna odpoveď	15 / 100 %	21 / 91%	22 / 100 %	58 / 97%
Nesprávna odpoveď	0 / 0%	2 / 9%	0 / 0 %	2 / 3%

Tabuľka 1 : Analýza otázky č.1 z dotazníka

Na druhú otázku “*V ktorom období žil?*” v triede žiakov s poruchami učenia bolo 13 z 15 odpovedí správnych, že v 20. storočí, hoci iba piati študenti upresnili že na začiatku 20. storočia. Jeden žiak uviedol nesprávne roky 1960 – 1983, jeden napísal komunizmus. Táto otázka teda bola zodpovedaná na 87%.

V klasickej triede 9. ročníka všetci študenti uviedli, že buď na začiatku 20. storočia alebo v 20. storočí, takže otázka bola zodpovedaná stopercentne.

Študenti gymnázia takisto zväčša písali správne odpovede, najčastejšie začiatok 20. storočia avšak viacerí aj upresnili, že počas prvej svetovej vojny resp. uviedli vojnové roky. Jeden žiak napísal presné roky kedy sa narodil a kedy zomrel. Zo skupiny gymnazistov dvaja žiaci nesprávne uviedli že na začiatku 19. storočia, jeden že v päťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia.

(Vid'. tabuľka č.2)

	9. ročník špec. trieda (15 resp.)	9. ročník klasická trieda (23 resp.)	3. ročník gymnázia (22 resp.)	Celkovo (60 resp.)
Správna odpoveď	13 / 87 %	23 / 100%	19 / 87 %	55 / 92%
Nesprávna odpoveď	2 / 13%	0/ 0%	3 / 13 %	5/ 8%

Tabuľka 2 : Analýza otázky č.2 z dotazníka

Tretia otázka z dotazníka *“Prečo je považovaný za významnú osobnosť slovenských dejín?”* ponúkla pomerne rôznorodé odpovede.

Najviac “kreatívni” boli žiaci 9. ročníka špeciálnej triedy študentov s poruchami učenia. Odpovede zneli napr. “lebo bol slávny vojak slovenských dejín”, “ lebo bol generál a Slováč”, “lebo chránil naše Slovensko” , “lebo bojoval za našu vlasť” či “ lebo má postavenú mohylu”. V rámci odpovedí však najčastejšie bola odpoveď “lebo sa zaslúžil o vznik ČSR“ čo je de facto jeho najvýznamnejší počin. Dá sa však povedať, že všetci žiaci odpovedali správne.

Žiaci klasickej triedy 9. ročníka najčastejšie správne odpovedali, že je preto považovaný za významnú osobnosť slovenských dejín, lebo sa zaslúžil o vznik Československa. Traja však uviedli, že preto, lebo “bol zobrazený na päťtisícikorunovej bankovke”. To je síce pravda, avšak je to dôsledok toho, že bol významná osobnosť slovenských dejín a nie dôvod. Jeden žiak uviedol, že sa zaslúhoval o spojenie Československa. Táto odpoveď bola teda zodpovedaná na 83 %.

Študenti 4. ročníka gymnázia na túto otázku odpovedali rôznorodo. Najčastejšou odpoveďou bolo, že sa angažoval za Slovensko, obhajoval záujmy Slovenska vo svete a bol jedným zo zakladateľov Československa. Medzi odpoveďami bolo aj napr. že organizoval československé légie v Srbsku a Rumunsku alebo že založil veľa výskumných a vedeckým miest či preto, že mal veľa významných štátnych funkcií. Dvaja študenti odpoveď na túto otázku nevyplnili a dá sa povedať, že ani jedna z odpovedí nebola nesprávna.

Vid'. Tabuľka č. 3.

	9. ročník špec. trieda (15 resp.)	9. ročník klasická trieda (23 resp.)	3. ročník gymnázia (22 resp.)	Celkovo (60 resp.)
Správna odpoveď	15 / 100 %	19 / 83%	20 / 91 %	54 / 90%
Nesprávna odpoveď	0 / 0 %	4/ 17%	2 / 9 %	6/ 10%

Tabuľka 3 : Analýza otázky č.3 z dotazníka

Štvrtá otázka z dotazníku nebola vedomostná, skôr som sa ňou snažil zistiť záujem študentov o túto tému. Otázka znela „*V ktorom ročníku a v akom rozsahu ste sa o ňom učili? Bolo to podľa teba postačujúce alebo si myslíš, že by sa mu malo venovať viac priestoru v učebných osnovách?*“

Zo žiakov 9. ročníka špeciálnej triedy všetci žiaci napísali, že sa o ňom učili v 8. ročníku, že to pre nich bolo postačujúce a nie je potrebné mu venovať viac priestoru v učebných osnovách.

Takisto študenti klasickej triedy 9. ročníka napísali, že sa o ňom učili v 8. ročníku na jednej vyučovacej hodine a bolo to pre nich postačujúce.

Z odpovedí gymnazistov vyplynulo, že téme M.R.Štefánika a vzniku ČSR sa venovali dve vyučovacie hodiny. Medzi odpoveďami gymnazistov sa vyskytli iba dvaja žiaci, pre ktorých bola táto téma zaujímavá a radi by jej venovali ešte

viac priestoru. Drvivá väčšina napísala, že to bolo postačujúce a nie je treba mu venovať viac času. Jeden študent napísal, že podľa jeho názoru to bolo postačujúce, keďže história pozná viacero podobne významných ľudí, ku ktorým sa ani nedostali.

Posledná otázka dotazníku pre študentov či „*poznajú nejakú zaujímavosť z jeho života?*“ mi odhalila zaujímavosti, s ktorými som sa ani sám počas práci na tejto diplomovej práci nestretol. I keď pravdivosť niektorých z nich je prinajmenšom diskutabilná.

Opäť najpestrejšiu paletu odpovedí ponúkli študenti 9. ročníka špeciálnej triedy žiakov s poruchami učenia. Tu je niekoľko najzaujímavejších odpovedí: „prvý odfotil nahú ženu domorodkyňu, jeho portrét bol na päťtisícokorunovej bankovke“, „bol zamilovaný do jednej baby v Taliansku“, „nikdy sa neoženil“, „vedel najlepšie lietať vo vojne“ a „bol prvý generál na Slovensku“. Okrem toho sa najčastejšie v odpovediach vyskytovalo, že bol zostrelený alebo havaroval lietadlom. Jeden žiak uviedol, že stále nie je jasné ako zomrel, ďalší napísal, že bol hviezdár a pomáhal Masarykovi. Každopádne táto otázka odhalila, že učivo o M.R.Štefánikovi bolo týmto žiakom pravdepodobne podané pomerne zaujímavou formou.

Študenti klasickej triedy 9. ročníka zväčša stroho odpovedali, že bol zostrelený alebo havaroval. Jeden uviedol, že má postavenú mohylu. Dvaja napísali, že sa venoval hviezdám a postavil hviezdáreň. Jeden spomenul, že jeho socha je v nadživotnej veľkosti na námestí nákupného centra na nábreží Dunaja v Bratislave.

Medzi odpoveďami štvrtákov gymnázia sa najčastejšie vyskytla odpoveď, že bol zostrelený resp. že okolnosti pádu jeho lietadla nie sú objasnené (presnejšie že „nie je isté kto ho zabil, či vlastní alebo nepriateľa“). Medzi odpoveďami však bolo aj že „bol na každom svetadiely na sveta“, „bol najlepším

žiakom na košarišskej škole“, „ bol na Mount Evereste“ či „bol to prvý fotograf čo odfotoval nahú ázijskú ženu“. Vid'. tabuľka č.4.

	9. ročník špec. trieda (15 resp.)	9. ročník klasická trieda (23 resp.)	3. ročník gymnázia (22 resp.)	Celkovo (60 resp.)
Správna odpoveď	15 / 100 %	19 / 83%	20 / 91 %	54 / 90%
Nesprávna odpoveď	0 / 0 %	4/ 17%	2 / 9 %	6/ 10%

Tabuľka 4 : Analýza otázky č.5 z dotazníka

5.4 VYHODNOTENIE VÝSKUMU, OVERENIE HYPOTÉZ A NÁVRH OPATRENÍ K VYUČOVACIEMU PROCESU

V úvode svojho výskumu, po zistení informácií od Štátneho pedagogického ústavu, v akej miere sa vyučuje o M.R.Štefánikovi, som bol pomerne skeptický k vedomostiam študentov o tejto téme. Podľa môjho názoru jedna resp. dve strany učebného textu nepostačovali na pokrytie problematiky takej osobnosti akou M.R.Štefánik bol. Avšak výsledky dotazníku ukázali, že väčšina študentov vie pomerne presne kto to bol a aké dôležité miesto si zaslúži v slovenských dejinách.

Študenti na každú otázku odpovedali v drvivej väčšine správne, nesprávne odpovede niektorých jedincov aspoň preukázali, že študenti od seba neodpisovali. Takisto rôznorodosť odpovedí na niektoré otázky a množstvo zaujímavých informácií, ktoré si študenti zapamätali odzrkadľuje fakt, že tejto téme je pravdepodobne venovaný postačujúci priestor a výuka prebieha zaujímavým spôsobom. Zo všetkých dopytovaných žiakov iba dvaja napísali, že ich táto téma zaujíma a že by jej bolo potrebné venovať viac priestoru.

Stanovené hypotézy sa potvrdili nasledovne.

H1 – Predpokladám, že všetci študenti stredných škôl budú vedieť kto to bol M.R.Štefánik a zo žiakov základnej školy to bude vedieť minimálne 80% . Táto

hypotéza bola potvrdená. Všetci študenti strednej školy vedeli, kto to bol M.R.Štefánik a zo študentov základnej školy iba dvaja neodpovedali správne (teda percentuálne bolo 95% odpovedí správnych.)

H2 – Minimálne 80% všetkých študentov bude vedieť, v ktorom období žil. Zo všetkých odpovedí bolo 92% správnych, takže aj táto hypotéza sa potvrdila.

H3- Minimálne 80% respondentov bude spájať M.R.Štefánika so vznikom ČSR. Po opätovnom prezretí všetkých dotazníkov, v 45 prípadoch bola uvedená spojitosť M.R.Štefánika so vznikom ČSR, či už v odpovedi na prvú, tretiu alebo piatu otázku. Predstavuje to pokrytie 75%, takže táto hypotéza potvrdená nebola.

H4- Minimálne 75 % respondentov bude poznať aspoň jednu zaujímavosť z jeho života. Čo sa opäť potvrdilo, keďže až 90% respondentov uviedlo aspoň jednu zaujímavosť z jeho života.

K vedomostiam študentov určite prispievajú exkurzie do Múzea M.R.Štefánika v Ivánke pri Bratislave či výlety na Mohylu pod Bradlom, ktoré školy organizujú. Takisto to, že podobizeň M.R.Štefánika nachádzame na viacerých miestach Bratislavy (napr. jeho socha v nadživotnej veľkosti na námestí nákupného centra pred budovou Slovenského národného divadla na nábřeží Dunaja, jeho busta v aule Národnej rady SR, Letisko M.R.Štefánika, Štefánikova ulica a pod.) podnecujú žiakov k pozastaveniu a zamysleniu sa nad skutkami tohto veľkého Slováka.

Okrem toho k téme M.R.Štefánika a vzniku ČSR sa budú musieť opätovne vrátiť všetci študenti, ktorí budú skladať maturitnú skúšku z dejepisu, keďže jedna maturitná otázka podľa Štátneho pedagogického ústavu znie “Opíš vznik Česko - Slovenska v roku 1918 a jeho podstatné vnútroštátne a medzinárodné problémy“.

Podľa môjho názoru, a výsledky výskumu to aj potvrdzujú, majú študenti postačujúce vedomosti o M.R.Štefánikovi a okolnostiach vzniku prvej Československej republiky. Vzhľadom na to si myslím, že nie je potrebné aby sa robili úpravy do učebných osnov. Pozitívne hodnotím aj rôznorodosť odpovedí, ktoré zahŕňali množstvo zaujímavostí, ktoré žiaci získali zo zaujímavého výkladu vyučujúcich alebo počas exkurzií. Exkurzie sú vhodným nástrojom na zvyšovanie vedomostí študentov a preto ich treba naďalej organizovať. Vhodný by bol aj dokumentárny film, ktorý by sa žiakom premietal. Takisto si myslím, že aj verejnoprávna televízia Slovenska (RTVS) by mala podporovať povedomie občanov o slovenských dejinách a pri príležitostiach výročí vzniku ČSR, výročiach spojených s osobnosťou M. R. Štefánika či iných významných predstaviteľov Slovenska, by mala vysielat' programy, relácie, dokumentárne i hrané filmy týkajúce sa problematiky vzniku Slovenskej republiky.

ZÁVER

Tento rok si pripomíname 95 rokov od smrti M.R.Štefánika, svetobežníka so širokým horizontom záujmov, s povahou a zmýšľaním aristokrata, z ktorého svet zotrel ostych a pocit mladosti. Človeka, ktorý napriek vplyvu v najvyšších kruhoch nezabúdala na problémy svojho malého národa, ku ktorému sa vždy hlásil. Tak ako každá významná osobnosť, aj Štefánik mal mnoho neprajníkov a dodnes niektorí pochybujú o jeho zásluhách či bagatelizujú jeho činnosť, napríklad tým že mu vyčítajú že prijal francúzske občianstvo. Avšak na základe preštudovaných dokumentov, podľa môjho názoru patrí medzi najväčších Slovákov.

Parížska konferencia okrem potrestania vinníkov sa stala východiskom pre oslobodenie dovtedy ujarmených národov Európy najmä spod područia Rakúsko-Uhorskej monarchie. Tejto dejinnej príležitosti sa chopil aj slovenský národ spolu s českým národom a vydobyli si prvý spoločný štát Československo postavený na demokratických princípoch. Nesmierne diplomatické, politické a vojenské úsilie Štefánika ale aj mnohých ďalších popredných predstaviteľov oboch národov prinieslo vytúženú slobodu. Obzvlášť to znamenalo pre slovenský národ v hodine dvanástej nielen slobodu ale aj národnú záchranu od zániku po rokoch neúprosnej a brutálnej maďarizácie.

Táto práca poukazuje, že sa na tieto udalosti nesmie zabudnúť alebo len tak prehliadať. Práve naopak. Mali by sme sa dôslednejšie oboznamovať a pripomínať si významné udalosti pre náš slovenský národ. Keďže cesta k vzniku Československa a neskôr k samostatnosti Slovenska v dnešnej podobe ako ju poznajú naši súčasníci bola veľmi zložitá, ťažká a plná obetí, treba šíriť povedomie a hlavne obrusovať pamäť národa. Náš národ a hlavne našu mladú generáciu, ktorá našťastie nepoznala vojnu a ani strádanie, treba neustále o takých udalostiach oboznamovať, aby sme si vedeli vážiť slobodu.

Mali by sme poukazovať aj na chyby, ktoré boli spojené s nedostatočným urovnaním sporov z 1.svetovej vojny a viedli neskôr k novému konfliktu v

2.svetovej vojne. Tieto chyby by sa nemali opakovať, lebo v posledných rokoch znovu silnejú a dvíhajú hlavu iredentistické a revanšistické hnutia v celej Európe, ktoré znovu usilujú o dosiahnutie svojich nezmyselných cieľov. Je to cítiť najbližšie najmä u našich južných susedov. Treba zabrániť aby sa už nič také nezopakovalo, aby nevypukla vojna za porobenie jedného národa druhým. Vidím priestor v stálom pripomínaní takýchto udalostí. Vzdelávaním a výchovou mládeže priviesť národ k hrdosti na svoje dejiny. Aby všetci poznali, že to nebolo zadarmo a automaticky. Lebo národ, ktorý nepozná svoje dejiny, nemá nárok ani na budúcnosť.

Myslím si, že predložená práca splnila svoj cieľ stanovený v úvode. Sú v nej zachytené najdôležitejšie momenty a udalosti zo života M.R.Štefánika a jasne definované dôvody, prečo je tak významnou osobnosťou zaslúžiacou si náš obdiv a uznanie. Osobnosť M.R. Štefánika rezonuje aj v zahraničí a na jeho počesť bolo pomenovaných mnoho miest či inštitúcií (Štefánikova ulica v Prahe, Štefánikova hviezdáreň v Prahe, námestie generála Štefánika v Paríži a iné.). I keď si myslím, že problematika slovenských dejín vo všeobecnosti ustupuje čoraz viac do úzadia aktuálnym problémom, vedomosti študentov ma presvedčili, že minimálne v rámci vyučovacieho procesu je jej venovaný postačujúci priestor a školy majú snahu, aby ani budúce generácie nezabudli na problémy a strasti svojich predkov pri budovaní nášho štátu.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

Zoznam použitých slovenských zdrojov:

ČAPLOVIČ, M.: Generál PhDr. Milan Rastislav Štefánik: In: *Obrana*, roč. 15, 2007, č. 4.

ĎURICA, M.S. *Milan Rastislav Štefánik vo svetle talianskych dokumentov*. 1. vyd., Bratislava: THB s.r.o., 1998. ISBN 80-967946-0-4.

FUSKA, J. a kolektív : *M.R.Štefánik v myšlienkach a obrazoch*, 1. vydanie, Elan Bratislava, 2009

HOLOTÍK, L. *Štefánikovská legenda a vznik ČSR*. 2. vyd., Bratislava: Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1960. ISBN 80-221-01013-6.

HRONSKÝ, M. : *Slovensko pri zrode Československa*, 1. vyd. , Pravda Bratislava 1987, ISBN 075-033-88,

HRONSKÝ, M. : *Boj o Slovensko a Trianon 1918 – 1920*, Národné literárne centrum, Bratislava 1998, ISBN 80-88878-14-4

HUSÁR, JOZEF : *Musel generál M.R.Štefánik zahynúť? Fakty, svedectvá, dokumenty*, Bratislava 2000

JURÍČEK, JÁN: *M.R.Štefánik, životopisný náčrt*, Mladé leta , Bratislava 1990, ISBN 80-06-00276-2

KAUTSKÝ, E.K. *Kauza Štefánik (Legendy, fakty a otázky okolo vzniku Československej republiky.)* 2. vyd. Martin: Vydavateľstvo Matice slovenskej, 2007. ISBN 978-80-89208-68-5.

MIKULA, L. : *Priateľ hviezd – generál M.R.Štefánik*, Ministerstvo obrany SR, Bratislava , 2001

MOSNÝ P., HUBENÁK L. ,JÁGER R. : *Dejiny štátu a práva na Slovensku*, Aprilla Košice, 2008, ISBN 978-80-89346-02-8

PLEVZA, V. : *Rok osemnásty*, 1. vyd. Smena Bratislava 1988, ISBN 073-097-88

RYCHLÍK, J. : *Češi a Slováci ve 20.století. Česko-slovenské vztahy 1914-1945.* Akademie Electronics Press Bratislava, 1997, ISBN 80-88880-09-2

ŠTVRTECKÝ, Š. *Náš Milan Rastislav Štefánik.* 1. vyd. Bratislava: Smena, 1990. ISBN 80-221-0103-6.

VOROŠ, M. : *Posledný let generála Štefánika,* 1. vydanie, Obzor Bratislava, 1991

Zoznam použitých českých zdrojov:

AUGUSTA, P. , HONZÁK. F.: *Československo 1918-1939,* Praha, 1991

ČAPKA, F.: *Sporník českých a světových dejin,* Brno, 1998

ČELKO, V.: *Milan Rastislav Štefánik 1880-1919,* Zborník k 125.výročiu narodenia, Praha, 2005

CHURÁŇ, M. : *Kdo byl kdo v našich dejinách 20. století,* Praha, 1998

JOHN, M. : *Milan Rastislav Štefánik,* Votobia Olomouc, 2000

KŠIŇAN, M.: *Milan Rastislav Štefánik,* C Press Praha, 2012

Zoznam použitých zahraničných zdrojov

STANLEY, M.: *My Diary in Serbia, April 1, 1915 – Nov 1 ,1915,* Simpkin, Marshall, Hamilton , Kent & Co. Limited 1916

IHNAT, J.: *General Milan R. Stefanik 1880-1890 : historical profile,* Slovak-American Cultural Center in New York, 1981

Zoznam použitých internetových zdrojov

HOŠŤACKÝ, T., Slovenské mýty, dostupné z <http://www.kultura-fb.sk/new/old/archive/7-4-16.htm>, 20.2.2014

KLUB M.R.STEFANIKA, <http://www.klubsmrs-bratislava.sk/sk/M-R-Stefanik/Zivotopis.html>, 19.2.2014

LAMAHE : dostupné z : <http://www.lamahe.sk/stefanik/>, 18.2.2014

NADACIA MRSTFANIKA <http://www.nadaciamrs.sk/historia-prveho-pamatnika/pamatnik-milana-rastislava-stefanika-v-bratislave>, 20.2.2014

OSOBNOSTI.sk. Milan Rastislav Štefánik, 8.2.2014. Dostupné z <http://www.osobnosti.sk/index.php?os=zivotopis&ID=755>

PANZERNET Dostupné z <http://www.panzernet.net/php/index.php?topic=4751.0>, 11.2.2014

SPOLOČNOST M.R.STEFANIKA. Milan Rastislav Štefánik , 11.2.2014. Dostupné z : http://www.mrstefanik.sk/?page_id=10

SUJA http://www.suja.estranky.sk/clanky/m_r_-stefanik-a-jeho-zasluchy-na-vzniku-1_-csr.html, 20.2.2014

OBNOVA <http://www.obnova.sk/organizacia/spolocnost-milana-rastislava-stefanika>, 20.2.2014

SME : <http://trnava.sme.sk/c/6788757/osobnost-stefanika-si-uctili-pri-jeho-najstarsej-soche.html>, 12.2.2014

SME : <http://trecin.sme.sk/c/5470460/stefanik-bojoval-za-vznik-cesko-slovenska-zbranami-i-svojim-sarmom.html>, 12.2.2014

SVORC , P. : *Začleňovanie Slovenska do nového štátu*, dostupné z: <http://www.niton.sk/documents/81-536-5976-ceskoslovensko.pdf>, 20.2.2014

TASR : <http://www.teraz.sk/slovensko/stefanik-vznik-csr/62556-clanok.html>, 20.2.2014

WIKIPEDIA. Milan Rastislav Štefánik. 10.2.2014. Dostupné z http://sk.wikipedia.org/wiki/Milan_Rastislav_Stefanik

Zoznam ostatných zdrojov

Zákon NR SR č. 402/2000 Z. z. o zásluhách M. R. Štefánika o Slovensko

ZOZNAM OBRÁZKOV A TABULIEK

Obrázok 1: Portrét gen. M.R.Štefánika.....	9
Obrázok 2: Rodný dom M.R. Štefánika v Košariskách	33
Obrázok 3: Študent M.R. Štefánik	11
Obrázok 4: Armádny pilot M.R. Štefánik	14
Obrázok 5 : Štefánik s ruskými legionármi v roku 1919	16
Obrázok 6 : Štefánikova hviezdáreň na Tahiti	20
Obrázok 7 : Československá armáda.....	26
Obrázok 8: M.R.Štefánik v skupine politických spolupracovníkov vo Washington v roku 1917.....	29
Obrázok 9: Parížska mierová konferencia.....	42
Obrázok 10: Zábery leteckej nehody v Ivánke pri Dunaji	46
Obrázok 13: Mohyla M.R.Štefánika v Brezovej pod Bradlom.....	52
Obrázok 12: Socha M.R.Štefánika na nábřeží Dunaja v Bratislave.....	53
Tabuľka 1 : Analýza otázky č.1 z dotazníka	58
Tabuľka 2 : Analýza otázky č.2 z dotazníka	59
Tabuľka 3 : Analýza otázky č.3 z dotazníka	60
Tabuľka 4 : Analýza otázky č.5 z dotazníka	63

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 - Vyhlásenie československej nezávislosti, ktoré prof. Masaryk uverejnil v americkej tlači 18. októbra 1918

Príloha 2 - Memorandum slovenského národa

Príloha 3 – Dotazník

Príloha 4 - Slová niektorých spolupracovníkov a mysliteľov o M.R.Štefánikovi

Príloha 5 – Zákon NR SR o zásluhách M.R.Štefánika

Príloha 6 – 14 bodov prezidenta Wilsona

PRÍLOHY

Príloha 1 - Vyhlásenie československej nezávislosti, ktoré prof. Masaryk uverejnil v americkej tlači 18. októbra 1918

GALANDAUER, JÁN : Vznik Československé republiky 1918, Programy, projekty, perspektívy, Svoboda Praha 198 s,172,173

Požadujeme pre Čechov právo, aby boli spojení so svojimi slovenskými bratmi zo Slovenska ...Československý štát bude republikou. V stálom úsilí o pokrok zabezpečí úplnú slobodu svedomia, náboženstva a vedy, literatúry a umenia, slova, tlače a práva zhromažďovacieho a petičného. Naša demokracia bude postavená na všeobecnom volebnom práve. ...Vláda bude mať formu parlamentárnu a bude uznávať zásady iniciatívy a referenda....Prijíma v celom rozsahu demokratický a sociálny princíp...Naša ústava zabezpečí účinnú, rozumnú a spravodlivú vládu, ktorá vylúči akékoľvek osobitné výsady...

Prijímame ideály modernej demokracie a budeme ich chrániť, pretože to boli ideály nášho národa po stáročia. Prijímame americké zásady stanovené prezidentom Wilsonom: zásady o oslobodení ľudstva, skutočnú rovnosť národov...

Demokracia porazila teokratickú autokraciu. Militarizmus je zničený – demokracia zvíťazila. Na základe demokracie ľudstvo bude reorganizované. Mocnosti temnoty boli porazené víťazstvom svetla – vytúžený vek ľudstva vychádza.

Veríme v demokraciu – veríme v slobodu a to slobodu vždy väčšiu a väčšiu.

V Paríži dňa 18. októbra 1918

Prof. Masaryk, predseda vlády, generál dr. Milan Štefánik, minister národnej obrany, dr. Eduard Beneš, minister zahraničných vecí

Príloha 2 - Memorandum slovenského národa

ČAPLOVIČ A KOL.: Dokumenty slovenskej identity a štátnosti I., Bratislava 1998s. 324, 336

Keď ako Slováci v mene rovnoprávnosti národnej so žiadosťami našimi vystupujeme, nečiníme to preto, akoby sme snád' zásade svetom hýbajúce – uznanie vydobyt' chceli, ale činíme to preto, že nám Slovákom mnoho záleží na tom, aby rovnoprávnosť nášho národa bola v život uvedená.

...Dejepis a národné podanie naše hovoria nám, že my Karpatami zakolesenej zeme tejto, najstaršími obyvateľmi sme. Už dávno pred príchodom Maďarov otcovia naši zem túto nazývali vlasťou svojou.

...Povedomie naše hovorí nám, že my Slováci práve tak národom sme, jako Maďari, alebo ktorýkoľvek národ druhý vlasti tejto. ...

My teda z ohľadu odstránenia krivdy tejto žiadame:

Aby osobnosť národa slovenského a vlasteneckosť reči slovenskej zákonom uznaná bola.

Žiadame osobnosť našu národnú uznať v priestore, kde náš národ skutočne zaujíma, pod menom horno-uhorského slovenského Okolia, so zaokruhlením stolíc podľa národností.

Žiadame ďalej na sneme osnovu zákonov viesť v reči našej

5. Žiadame, aby k náležitému politickému a právnomu vychovávaníu a vzdelávaniu slovenskej mládeže v príhodnom meste slovenskom ustanovená bola akadémia právnicka ... tiež katedra reči a literatúry slovenskej na univerzite peštianskej...

...Bez uznania osobnosti našej národnej, bez vyznačenia Okolia, bez rovného práva rečiam a národnostiam .. pre nás opravdivej rovnoprávnosti niet.

...Heslo naše je: jedna, slobodná, konštitucionálna vlasť, a v nej sloboda, rovnosť a braterstvo národov!

Príloha 3 - Dotazník

Milý študent, študentka,

Prosím Ťa o vyplnenie priloženého dotazníka stručne a na základe vlastných vedomostí. Je to anonymné a výsledky spracujem pre svoju diplomovú prácu.

Ďakujem.

1. Kto to bol M.R. Štefánik ?
2. V ktorom období žil?
3. Prečo je považovaný za významnú osobnosť slovenských dejín?
4. V ktorom ročníku a v akom rozsahu ste sa o ňom učili? Bolo to podľa teba postačujúce alebo si myslíš, že by sa mu malo venovať viac priestoru v učebných osnovách?
5. Poznáš nejakú zaujímavosť z jeho života?

Príloha 4 - Slová niektorých spolupracovníkov o M.R.Štefánikovi

HUSÁR, JOZEF : Musel generál M.R.Štefánik zahynúť? Fakty, svedectvá, dokumenty, Bratislava 2000, s.15

O generálovi Štefánikovi budem mať v svojich Pamätiach zvlášť odseky a rôzne zmienky, tu stručne zdôrazním jeho význam pre naše zahraničné oslobodzovacie hnutie. Štefánikovi umožnilo postavenie vo vedeckom ústave a svete, že si v najvyšších vplyvných kruhoch v Paríži získal mnohých priateľov a autoritu; v týchto kruhoch začal hneď po vypuknutí vojny usilovnú propagandu pre našu vec. Získal nám priaznivcov a priateľov politických a čoskoro aj vojenských. Štefánik veril v našu národnú vec a veril pevne a nevyvrátiteľne; svojou vierou presviedčal a priamo nakazoval celé svoje okolie.

Mne i dr. Benešovi upravil cestu do najvplyvnejších kancelárií politických a vojenských. Že takto a tak vplyvne dokázal pôsobiť Slováč, patrí sa vyzdvihnúť zvlášť, tešil som sa z toho veľmi – Slováč, Moravan, Čech stáli na čele zahraničnej akcie, ktorá nám priniesla slobodu a samostatnosť.-

Každý, kto s ním mal príležitosť spolupracovať, vie, aký vzácny človek odišiel nielen nám, ale i Francúzsku, ba i celému svetu.

T.G.Masaryk

Na začiatku vojny, v čase, keď o našom hnutí nebolo ešte ani potuchy, keď naša kolónia začala inštinktívne iniciovať hnutie za oslobodenie vlasti, on, majúc už vtedy prístup k vynikajúcim kruhom politickým medzi Francúzmi, začal intenzívne pracovať...jeho ohromné zásluhy sú málo známe... Mal osobný dar získavať si ľudí svojim osobným vystupovaním...on to bol, ktorý získaval našej vlasti prvých oddaných verných priateľov vo Francii aj inde.

Niet pochybnosti, že bolo v jeho osobe mnoho geniálnosti a že bol jedným z najlepších ľudí, akých sme mali. Bol to veľký duch, ktorý v československom probléme videl len malú súčasť svetového problému, ktorý videl vysoko a široko, ktorý vždy robil len svetovú politiku a ktorý riešil len svetové problémy vojny.

Dr.E.Beneš

Príloha 5 - Zákon o zásluhách M. R. Štefánika o Slovensko

Zákon NR SR č. 402/2000 Z. z. o zásluhách M. R. Štefánika o Slovensko

Národná rada Slovenskej republiky sa uzniesla na tomto zákone:

§1

Milan Rastislav Štefánik sa mimoriadne zaslúžil o to, že slovenský národ sa stal štátotvorným národom samostatného česko-slovenského štátu.

§2

Na ocenenie mimoriadnych zásluh Milana Rastislava Štefánika uvedených v §1 sa umiestni v budove Národnej rady Slovenskej republiky busta Milana Rastislava Štefánika a pamätná tabuľa, na ktorej sa uvedie jeho krédo „Veriť, milovať, pracovať“ a zobrazí sa faksimile jeho podpisu.

§3

- 1) Mohyla Milana Rastislava Štefánika na Bradle je pietne miesto.
- 2) Návštevník Mohyly Milana Rastislava Štefánika na Bradle je povinný správať sa s úctou voči osobe Milana Rastislava Štefánika a zdržať sa všetkého, čo by mohlo narušiť pokoj pietneho miesta.

§4

Tento zákon nadobudol účinnosť 1. januára 2001.

Príloha 6 - Štrnásť bodov prezidenta Wilsona

14 bodov prezidenta Wilsona bolo poslanstvo amerického prezidenta W. Wilsona Kongresu zo 8. januára 1918 - zásady, na ktorých sa mala vybudovať Európa po prvej svetovej vojne (tzv. Nový svetový poriadok).

1. Otvorené mierové zmluvy, otvorene dohodnuté, po ktorých nebudú nasledovať žiadne tajné medzinárodné dohody, diplomacia bude naopak rokovať vždy úprimne a pred zrakom verejnosti.
2. Úplná sloboda plavby na moriach, mimo územných vôd, či v mieri alebo počas vojny, s výnimkou úplného alebo čiastočného uzavretia morí medzinárodným rozhodnutím za účelom uplatnenia medzinárodných zmlúv.
3. Odstránenie, ak možnosť dovoľuje, všetkých hospodárskych prekážok a zavedenie rovnosti obchodných podmienok medzi všetkými národmi súhlasiacimi s mierom a združenými na jeho udržanie.
4. Vhodné záruky, že štátne zbrojenie bude obmedzené na najnižšiu mieru, zodpovedajúcu domácej bezpečnosti.
5. Slobodná, úprimná a úplne nestranná úprava všetkých koloniálnych nárokov, opierajúca sa o prísne dodržanie zásady, že v riešení všetkých takýchto otázok zvrchovanosti musia záujmy príslušného obyvateľstva mať rovnakú váhu ako spravodlivé požiadavky vlády, ktorej nárok má byť určený.
6. Úplné stiahnutie sa z ruského územia a usporiadanie všetkých otázok týkajúcich sa Ruska spôsobom, ktorý zaručí najlepšiu a najľahšiu spoluprácu ostatných národov sveta na to, aby Rusko získalo voľnú možnosť nerušene rozhodovať o svojom vlastnom politickom vývoji a o svojej štátnej politike, a ktorý mu zabezpečí úprimné uvítanie v spoločnosti slobodných národov s takým štátnym zriadením, aké si samo zvolí.
7. Belgicko, ako celý svet uzná, musí byť obnovené.
8. Celé francúzske územie nech bude oslobodené a jeho obsadené časti obnovené. Krivda spáchaná na Francúzsku Pruskom roku 1871 vo veci

Alsaska a Lotrinska nech bude napravená, aby mier bol opäť v záujme všetkých zabezpečený.

9. Úprava talianskych hraníc nech bude uskutočnená podľa jasne zrejmých národnostných hraníc.
10. Národom Rakúsko - Uhorska, ktorých miesto medzi národmi, prajeme si, aby bolo zabezpečené a zaistené, má byť poskytnutá prvá možnosť na autonómny vývoj.
11. Rumunsko, Srbsko, Čierna Hora nech budú vojensky vyprázdnené, obsadené územia obnovené. V Srbsku poskytnutý slobodný a bezpečný prístup k moru a vzájomné styky jednotlivých balkánskych krajín upravené priateľskou dohodou podľa historických hraníc, príslušnosti a národnosti.
12. Tureckým časťami dnešnej Osmanskej ríše nech bude zabezpečená zvrchovanosť, avšak ostatným národnostiam, ktoré sú dnes pod tureckou nadvládou, nech bude zabezpečené nevyhnutné zaistenie života a úplne nerušená možnosť autonómneho vývoja. Dardanely nech budú trvalo otvorené pre slobodný prejazd lodí a obchodu všetkých národov pod medzinárodnými zárukami.
13. Nech bude zriadený nezávislý poľský štát, obsahujúci územie, obsadené nesporne poľským obyvateľstvom a jeho politická a hospodárska nezávislosť i územná celistvosť zaručená medzinárodnou zmluvou.
14. Musí byť utvorené všeobecné združenie národov podľa výslovných zmlúv, vedúcich k poskytnutiu vzájomných záruk politickej nezávislosti a územnej celistvosti veľkých, rovnako ako aj malých štátov.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora: Richard Byrtus

Obor: Európske hospodárskoprávne štúdia

Forma štúdia: kombinované

Názov práce: M.R.Štefánik – osobnosť mimoriadneho významu pre vznik ČSR

Rok: 2014

Počet strán textu bez príloh: 62

Celkový počet strán príloh: 7

Počet titulov slovenských použitých zdrojov: 15

Počet titulov zahraničných použitých zdrojov: 8

Počet internetových zdrojov: 14

Počet ostatných zdrojov: 1

Vedúci práce: Doc. JUDr. Jozef Kudla, PhD.